

Bulletin

En Maria zong
tot haar ongeboren zoon:
mijn heil verheft der Heer
ik juich tot God mijn redder
ik: een onbetekenende vrouw

En Maria kon nauwelijks lezen
en Maria kon nauwelijks schrijven
en Maria mocht niet zingen
nog spreken in het gebedshuis
van de joden
waar de mannen de toon aangeven

En daarom zong zij
tot haar oudste zoon
en daarom zong zij
tot haar dochters,
haar andere zonen,
over de grote genade, de
heilige omkeer.....

Later, veel later
blikte Maria radeloos neer van de altaren
waarop zij geplaatst was
en het moest wel een vergissing zijn
toen zij
- de veelvoudige moeder -
als maagd geprezen werd.....

Het diepst griefde haar echter
de blasfemische knieval
van potentaten en beulen
tegen wie ze toch ooit
had gezongen vol hoop.

En Maria kwam
uit haar schilderijen vandaan
en klom van haar altaren af
en zij werd
miljoenvoudig als heks
ter ere van de afgoden Gods verbrand
en zij was
de kleine Thérèse van Lisieux
maar ook Rosa Luxemburg
en zij was Simone Weil
'la vierge rouge'
en zij werd
een getuige van het absolute

en zij werd
de madonna Leone die naakt
op de leeuw
voor haar Indio's uitrijdt –
en zij was en zij is
veelvoudig veelstemmig
de subversieve hoop
van hun gezang

Kurt Marti

Van de redactie

Nu de sluitingsdatum voor het inzenden van nominaties voor de religieuzenprijs sinds 1 maart gepasseerd is, kan de jury écht aan de slag. Het lezen, op je in laten werken en bespreken van een kleine vijftig voordrachten vergt veel tijd en aandacht van de juryleden. Toch zijn zr Renée Geurts, mw Gisela Hoeve en br Wim Swüste enkele weken geleden vol goede moed begonnen met het grasduinen in de grote stapel met inzendingen. Zij zijn aangenaam verrast door de kwaliteit van een aantal daarvan. Eén jurylid merkte op onder de indruk te zijn van de positieve initiatieven die her en der in het land genomen zijn; goede werken waar men door het uitloven van deze prijs van op de hoogte is geraakt. En ondertussen werkt kunstenaar-religieus Math van Kampen ofm conv in het Zuid-Limburgse Beek gestaag door aan het ontwerp van een beeld, dat te zijner tijd aan de prijswinnaar overhandigd zal worden. Dit beeld(je) symboliseert de bezieling in de zorg.

De hernieuwde belangstelling voor Maria, waarover we in februari berichtten, krijgt een vervolg in deze aflevering van ons blad. Guido van Belle o.c.s.o. spreekt in het interview dat we met hem hadden over Maria als ‘het prototype van de gelovige vrouw’ en als ‘onze oudste zuster in het geloof’. Theo Blokland c.s.d. schreef een bijdrage over de Moeder van Zeven Smarten, die staande blijft naast haar Zoon, die op mensonterende wijze ter dood werd gebracht. En zr Aloysa van Amersfoort stuurde ons een gedicht over Maria van de Zwitserse theoloog en schrijver Kurt Marti, dat u hier naast aantreft.

U kunt vast in uw agenda noteren dat de **Nationale Vredesdag voor Religieuzen** dit jaar gehouden wordt op **zaterdag 15 september**. N.B.: Deze datum wijkt af van hetgeen eerder in dit blad vermeld stond. Ineke Bakker houdt een inleiding en het thema van de dag is: ‘Dat ik zie wat is...en het licht niet haat’.

Op 3 oktober 2007 vindt in De Vereniging (Nijmegen) de manifestatie *Stilte, verbinding, bezieling* (voorlopige werktitel) plaats. Subtitel (eveneens onder voorbehoud): *De kloostertradities als inspiratiebron voor werk en leven*. Aan de invulling van het programma wordt nog hard gewerkt. Kees Waaijman, Herman de Dijn en Freek de Jonge hebben reeds hun medewerking toegezegd. In het volgende nummer van dit blad zullen we u uitvoeriger kunnen informeren over het programma.

Veel leesplezier toegewenst!

De redactie wenst u Zalig Pasen.

Sluitingsdatum kopij voor het volgende nummer **1 juni 2007**

INHOUD

Besturen	vanaf pagina 3
<i>Een monnik is een nutteloze bijkomstigheid.</i> In gesprek met Guido van Belle oco Bestuurswisselingen	
Vrede & Gerechtigheid	vanaf pagina 7
Justitia et Pax is solidair met het volk van West Papoea zr Henriette van Luytelaar Welke toekomst voor de kerk in Latijns-Amerika? Tom Boesten	
Varia / korte berichten	vanaf pagina 10
SPA Boodschap paus Open Huis St. Aegten Verhuizing Mediapastoraat Een vreugde voor God	
Projecten	vanaf pagina 12
Project 'Over de drempel' van Stichting Scharlaken Koord, Amsterdam	
Bijeenkomsten	vanaf pagina 13
Salesianen van Don Bosco H. Lieberom sdb Bijeenkomst beleidsmedewerkers religieuze instituten	
Boeken & brochures	vanaf pagina 15
Geloven in het publieke domein WRR - rapport Waar draait het om als je christen bent? Timothy Radcliffe De wandelaar van Adriaan van Dis	
KNR Commissies KAR	vanaf pagina 20
<i>Als niet kan wat moet, dan moet wat kan</i> In gesprek met Joachim Scheepers o.f.m. cap.	
Religieus leven	vanaf pagina 24
Moeder van Smarten blijft staande Th. Blokland csd Column Ben Verberne msc <i>Goed voor je hart</i> Een sterke vrouw wie zal haar vinden? (Spreuken 31, 10-31)	
Agenda	pagina 27

Een monnik is een nutteloze bijkomstigheid

In gesprek met Guido van Belle o.c.s.o.

Guido van Belle is monnik in de Abdij Maria Toevlucht in Zundert, waar hij onder andere novicenmeester is. Hij volgt een opleiding tot psycho-therapeut en is lid van de Commissie Roepen tot Religieus Leven. Observeren is zijn passie, humor een van zijn gaven.

Intro

Guido van Belle o.c.s.o. (1959) groeide op in een klein dorpje ('700 zielen') net buiten Brussel (Belgisch Brabant). Op jonge leeftijd ging hij er weg omdat de kleine gemeenschap hem bekleemde. Een huisje-boompje-beestje-perspectief lokte Guido niet. Hij heeft drie jaar in een missiecongregatie meegedraaid, maar vond er niet wat hij zocht. Hij vertrok om maatschappelijk werk te gaan studeren. In Brussel verrichtte hij in de tweede helft van de jaren tachtig van de vorige eeuw pionierswerk door een organisatie uit de grond te stampen naar het voorbeeld van de Schorerstichting. Er was toen nog veel onwetendheid omtrent aids en grove discriminatie van aidspatiënten. Omdat er ook nog geen goede medicijnen waren, stierven de mensen bij bosjes. Diverse vrienden van Guido waren seropositief, maar dorstten er niet over te spreken. Guido's werk bestond vooral uit initiëren, motiveren, verstrekken van informatie en het geven van trainingen. Er was weinig menskracht en er waren weinig middelen. Gedurende zeven jaar werkte hij keihard, vaak van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. Het was een grenservaring, die hem confronteerde met eindigheid, met broosheid van het leven. In die tijd kwam hij regelmatig in de abdij om er een weekend uit te zijn en om even op adem te komen. Toen hij plannen maakte om over te stappen naar de abdij was er weerstand in zijn omgeving: *Ben je gek? De hele organisatie draait om jou! Je laat ons in de steek. Ja, zo erkent Guido lachend, misschien moet je wel gek zijn om naar deze gesloten instelling over te stappen. Helemaal vrijwillig doe je dat ook niet, want je voelt al dat je toch een gevaar bent voor de samenleving.* Guido prefereert het woord

onrust boven het woord *roeping* – hij werd gedreven, getrokken, gezogen Doorslaggevend was voor hem het Verrijzenisgebeuren. Hij kwam in de abdij tijdens de Goede Week en verbleef er van woensdag tot paasmaandag. Guido: *Doorheen de liturgische vieringen ervoer ik het Mysterie van de Verrijzenis, terwijl ik voorheen enkel lijden en dood had gezien, letterlijk. Toen wist ik zeker dat ik hier moest zijn. In minder dan een half jaar had ik mijn taken afgerond.* Zijn fascinatie met de Verrijzenis heeft Guido op het spoor gebracht van bijen. Guido: *Ik heb iets met bijen. Het zijn ook wij-dieren. Ze leven in een kolonie en kennen een communiteitsleven met aan het hoofd een koningin / abdis. Het is super georganiseerd. Ieder lid van de kolonie heeft een eigen taak en als die bijen niet samenwerken dan gaat de kolonie ten onder. In de oud-christelijke iconografie staat de bij evenals de ouroboros voor de verrijzenis. Bijen verdwijnen in de winter en komen terug rond Pasen. Interessant is ook dat bij het overlijden van een imker een andere imker op de kasten komt kloppen om de bijen diens dood aan te zeggen. Hier op de schrale zandgrond zorgden bijen voor extra inkomsten.*

In zijn Brusselse jaren kwam Guido ook in contact met het uitgesproken vrijzinnig en anti-katholiek milieu van de Vrije Universiteit, waar hij als gewetensbezwaarde vervangende dienstplicht deed. Guido waardeerde daar de open atmosfeer en ontdekte dat het humanisme hem aansprak, omdat hij een 'gloeiende hekel' heeft aan moraal. Guido: *Ik ben toch een vrijgevochten vogel, een beetje rebels. Mensen zijn mijn passie en ik wil hen onderzoeken. Dat klinkt misschien niet sympathiek, maar toch is*

dat woord geschikt, want het gaat om het zoeken, met name naar de onderste lagen van de mens. Onbevooroordeeld benaderen lukt pas als je alle moraliteit even overboord kunt zetten. Dat is belangrijk, want de mens is al te veel gekaderd vanuit één beeld. Maar beeld van God mogen zijn betekent juist een enorm rijke verscheidenheid aan mensbeelden toelaten.

Leven langs de rails

Guido: Deze abdij is een vrijplaats, ook al is dat een cliché. Een plek waar nog iets anders ter sprake mag komen, waar ook ruimte is voor de Ander en de anderen. Vooral de mens in al zijn gebrokenheid. Dat staat haaks op de beelden die je buiten ziet en waarmee we overspoeld worden. Niet alleen op de televisie, maar overal: inabri's, op perrons, in bladen. Je krijgt aldoor een Adam en een Eva voorgespiegeld die rechtstreeks uit het Paradijs zijn neergedaald. Ik ben ook een gebroken mens en kan niet aan die ideaalbeelden beantwoorden van eeuwig jong, dynamisch, gebronzwaard, bronstig en zonder gebreken, een smak geld verdienen. Mijn leven staat op de rails zegt iemand soms en bedoelt dan: ik heb het voor mekaar: een job, een partner, een mooi huis. Dan denk ik aan al die mensen wier leven niet op de rails staat, die misschien uitgerangeerd zijn. Een abdij is een schuilplaats waar mensen met al hun gebreken naar toe kunnen komen. Hier hoeven ze niet te voldoen aan allerlei opgelegde normen en beelden. Mensen raken wat verdwaasd door de overvloed aan informatie en keuzemogelijkheden. Dat heeft geleid tot het 'ietsisme', het verschijnsel dat mensen hun eigen levensbeschouwing samenstellen. Ik vel daarover geen oordeel, maar constateer eenvoudigweg dat het consumptisme zich ook op spiritueel terrein voordoet. Dit houdt verband met een ver doorgevoerd individualisme. Het wij-gevoel is verdampt. Men ervaart zichzelf niet langer als een onderdeel van een groter geheel. Toch is het wezenlijk om beide facetten te ervaren: je bent een individu én je maakt deel uit van een groter geheel, van een gemeenschap. Onze cultuur bevindt zich in een fase van grote veranderingen, waardoor de overgang van de samenle-

ving naar een kloostergemeenschap erg groot geworden is. Geïnteresseerden worden hierdoor geconfronteerd met een cultuurschok. Zelf ben ik eerst rond mijn 18^e hier gekomen. Dat was in de tweede helft van de jaren zeventig van de vorige eeuw. Ik was aangesloten bij een charismatische gebedsgroep in Vlaanderen. Charismatische vernieuwing leefde hier toen ook in de abdij. Ik was gegrepen door een heilige onrust en stelde de vraag om in te treden, maar ik kreeg het deksel op mijn neus. Eerst moest ik nog rijpen buiten de muren (die geen muren zijn). Wat betekent bijvoorbeeld een relatie van één op één? Het is goed voor je geestelijke groei wanneer je dat weet. Wanneer je nooit hebt deelgenomen aan het arbeidsproces, niet zelfstandig hebt gewoond en nog worstelt met je seksualiteit, dan ben je niet geschikt voor het kloosterleven. We moeten heel selectief zijn aan de poort, want de gemeenschap is er niet mee gebaat om de problemen binnen de muren te vergroten.

Zelf kreeg Guido na zijn intrede geestelijke begeleiding van zuster Bep, een nuchtere boerendochter van inmiddels bijna 80 jaar, die werkte tussen de heroïnehoertjes in Amsterdam. Guido: Zij is een pittige vrouw, een echte Buddy. Zij werd mijn geestelijke moeder. Dat is heel goed geweest, ook voor de verdere uitzuivering. Als ik haar ging opzoeken in Amsterdam kwam ik steeds de problematiek op straat weer tegen, die ik kende van mijn werk in Brussel. Dan vroeg ik me af: Kan ik mij niet nuttiger maken als maatschappelijk werker in een grote stad? Nuttigheid is een valkuil voor mij. Maar in het contemplatieve leven gaat het bij uitstek om nutteloosheid. Durf ik wel nutteloos te zijn? Een monnik is een nutteloze bijkomstigheid in onze economische samenleving. Toen ik me dat realiseerde gaf me dat een enorme innerlijke vrijheid. Luiheid is des duivels oorkussen - zo luidt een bekend spreekwoord en dat zegt al genoeg. Wij broeders werken hier hard, maar het werk staat niet centraal. Het gaat om wezenlijk iets anders in deze setting.

Wiegen

Uit hoofde van zijn novicenmeesterschap is aan Guido de begeleiding van nieuwelingen in

de Trappisten gemeenschap toevertrouwd. Hij ervaart het als een voorrecht om gesprekken te voeren, waarin ook de duistere kanten van mensen en hun neurosen ter sprake kunnen komen. Door zijn opleiding tot Gestalttherapeut heeft hij zijn zelfkennis aanmerkelijk vergroot. Het is voor hem een valabele weg naar de diepte. Guido: *Het is niet de bedoeling dat ik die mensen tot Trappisten maak. Het gaat om de vraag hoe word je een gelukkig mens? Het streven is om zo dicht mogelijk bij je zelf te komen, om jouw eigen grond te gaan bemesten, maar wel jouw eigen grond (niet de mijne). Iedereen dient zich af te vragen: Wie ben ik in Godsnaam? Wat maakt mij onvrij van binnen? Wat zijn de angsten die mij belemmeren om de onmetelijke ruimte binnen te stappen? Het is een hele ontdekkingstocht. Mensen komen hier met een flinke rugzak. Als monnik ben je je hele leven lang bezig met het uitpakken van die rugzak. We beginnen in het noviciaat te werken aan het afleggen van alle maskers. Daarbij is het heel heilzaam om gewoon in de ordening te komen van ORA ET LABORA. Wij brengen 2,5 à 3 uur per etmaal in de kerk door en tussen door doen we handarbeid. Alleen al door die regelmaat gebeurt er iets met je. Er zijn weinig externe prikkels en daardoor word je minder uit jezelf getrokken. Alles ligt klaar om de weg naar binnen te gaan. Er is nauwelijks afleiding. We hebben twee televisietoestellen maar ik kijk er niet naar. Ik heb last van die beelden; ze werken ook 's nachts door in mijn dromen. Het is een vorm van vervuiling op de weg naar binnen.*

Guido: *Er was een retraite in december vorig jaar over Dag Hammarskjöld. Jos Huls O.Carm. gebruikte daarbij het beeld van de mens die met twee schroefkes aan zijn polsen hangt boven een lege ruimte. Je moet die schroefkes los laten maken door God en dan kun je in overgave de sprong naar de diepte maken in het vertrouwen dat je opgevangen wordt. God is voor mij een onmetelijke ruimte, waarin ik gesprongen heb. Monnik-zijn betekent dan het blijven uithouden in die val en in die LEEGTE. Je moet het laten gebeuren zonder te willen ingrijpen, te willen sturen, te*

paniekeren of overweldigd te worden door je eigen angst.

De afwisseling van dag en nacht, de wisseling van de seizoenen en het samenzijn met medebroeders schenken mij zeer kostbare ervaringen, die de vrije val vergemakkelijken. Bijvoorbeeld als we samen in de kerk over en weer psalmen zingen voel ik me soms alsof ik in een berceuse ben, een soort baarmoeder. Soms word je terug wakker als het officie al voorbij is. Niet dat je hebt zitten dutten natuurlijk. Je raakt gewoon op een ander niveau van bewustzijn. Je hebt de ervaring van opgenomen te zijn geweest in iets groters wat je overstijgt. Wat groter is dan jezelf. Dat krijg je, je kunt het niet maken of afdwingen. Maar wanneer het je geschonken is, dan kun je weer een tijdje verder in de kachel. Dat is een beeld van br Gilbert, mijn novicenmeester geweest. Hij zei: wij monniken zijn het brandhout in de kachel en de gasten komen zich daaraan warmen. Ook ik warm me aan mijn confraters. Ik sta om 4.00 u op, omdat ik weet dat mijn broeder daar ook zit. Die ander doet een appèl op mij. Het heerlijkste moment is het nachtofficie. Het is nog schemerig, eigenlijk nog nacht. Dan proef en ruik je de stilte en word je de stilte, op den duur. Ik zou ook niet meer zonder die stilte kunnen. Het is mijn grote droom om eens een jaar te kluisen. Nu probeer ik mij ieder jaar een dag of tien af te zonderen in de kluis. De eerste dagen draai ik richtingloos rond de kluis. Dan moet ik veel poetsen en harken. Ik mag graag veel observeren, alleen maar kijken, bijvoorbeeld naar het spel van het licht over dit landschap. Dat is echt magnifiek. Wanneer het lukt om alle gedachten los te laten kun je komen tot een diepe ervaring deel uit te maken van een grotere harmonie.

Bij zijn tijdelijke professie zei zijn moeder: *ik zie dat ge gelukkig zijt.* Guido: *Dat voelde als een heel diepe bevestiging. Ge zijt op de goede weg. Dit is de weg. Ik heb altijd veel ruimte gekregen van mijn moeder.*

Spelen met je schaduw

Guido: *Onze Cisterciënzer orde is toegewijd aan Maria en heeft uiteraard een diepe band met haar. Ik zie Maria de laatste jaren als*

onze oudste zuster in het geloof, die mede aan de wieg stond van Jezus van Nazareth. Het meest inspirerend vind ik Maria in het Magnificat (Lucas 46-55). Daar gaat iets fascinerends van uit. Haar JA is een ja op de Bijbelse weg en in die zin inspireert ze mij om iedere dag opnieuw ja te zeggen. Ze is haar zoon blijven volgen, is met hem meegetrokken en daardoor heeft zich ook bij haar langzaam iets ontvouwd. Want misschien dacht ze aanvankelijk wel: den diejen van ons heeft ze ook niet alle vijf op een rijtje. Voor mij is ze het prototype van de gelovige vrouw. Ik zing het Salve met overtuiging mee en we hebben een prachtig Maria-icoon achter in de kerk, waar ik graag een keerske aan steek. Toch hou ik niet van devoties en evenmin van neogothische theologieën als kathedralen. Het leven speelt zich hier en nu af. Hier moeten we het maken en met elkaar gelukkige mensen worden.

Guido: Ik kijk heel graag om in alle lelijkheid de schoonheid te zien, te ontdekken. Dat lijkt paradoxaal, maar toch is het waar. Zo verheven is de mens als soort niet. Mijn schaduw is mijn grootste vriend. Je kunt er mee spelen. Je kunt er tegen praten: zit efkes, ge hebt blijkbaar iets te vertellen. Je moet met je eigen schaduwzijde aan de slag, met je eigen beer-

putten want daar word je hier toch elke dag mee geconfronteerd. Je weet toch wel welke destructieve kracht in je schuilt. En ik realiseer me heel goed dat ik ook in de gevangenis had kunnen raken. In sommige situaties, bijvoorbeeld wanneer ge geconfronteerd wordt met botte medeweggebruikers in het verkeer, komt er ook bij mij een stevige agressie naar boven. Dan zou ik iemand kunnen doodslaan. En dan denk ik aan de verhalen van mijn zielezuster An, die ik al 25 jaar ken. Ze werkt in de gevangenis. Als An vertelt over gevangenen denk ik vaak: ik heb geluk gehad. Dat kan ons allemaal gebeuren. Ieder van ons kan ontsporen. Je moet goed naar jezelf durven kijken. De oude monniken en monialen hadden veel mensenkennis, die ze verwerkten in hun geschriften. De Gulden Brief bijvoorbeeld dateert uit de twaalfde eeuw en is geschreven voor de kartuizers van de Berg Gods. Willem van SaintThierry schrijft daarin dat ge u zelf moet beschouwen als een wild beest dat opgesloten moet worden. Ge moet de strijd aangaan met uzelf, om dat wilde beest te temmen. Zo was het ook met St Joris: hij bedwingt de draak, maar hij doodt hem niet. Dat is het begin van de weg naar menswording.

WvdV

Gij baart mij
elke morgen weer opnieuw
en nog sluimerend
ontrol ik mij
tot Gij mij baart,
Onmetelijke Ruimte,
uit U word ik geboren ...
naar U vloeï ik terug ...
klaar om te ontwaken
me oneindig te verliezen
in uw wenkende afwezigheid
die zwijgt en roept
tot ik eindelijk
dicht bij uw navel kom
en mensen mee mag brengen
met een voornaam
mensen die mij dragen tot bij U ...

Karel Staes

Bestuurswisselingen

Zusters van O.L. Vrouw van Amersfoort

Nieuw provinciaal bestuur zusters van O.L. Vrouw:

Zr. Trees Janssen, Provinciaal Overste

Zr. Ria Welters, vice-voorzitter en provinciaal econome

Zr. Martina van de Wolfshaar, secretaresse

Congregatie Zusters van St. Jozef

Het algemeen kapittel heeft op 9 februari een nieuw bestuur gekozen:

Zr. Jo Overbeek, teamleidster

Zr. Ria Verwaaijen, lid

Zr. Riet Boere, lid

Norbertijnen

De Norbertijnen van de Abdij van Berne hebben donderdag 1 maart Ward Cortvriendt o.praem. gekozen als hun nieuwe abt voor een periode van zes jaar.

Trappisten Zundert

Daniël Hombergen o.c.s.o. is de nieuwe abt van de trappistenabdij in Zundert.

Vrede & Gerechtigheid

Justitia et Pax is solidair met het volk van West Papoea

West Papoea, het vroegere Nederlands Nieuw Guinea, heeft een speciale plek in ons Nederlandse hart. Veel Nederlandse religieuzen, mannen en vrouwen, hebben er lang gezeten, maar die tijd is nu voorbij. De Franciscanen zijn nog wel sterk aanwezig in Jayapura en de paters van de Heilige Harten kozen Merauke in het Zuiden als hun domein, maar het zijn nu vooral Indonesiërs die de kerk in West Papua dragen. Toch zijn de sterke banden tussen de kerken in Nederland en West Papoea gebleven, mede doordat de franciscaan Theo van de Broek heel lang de link tussen beide landen heeft gelegd. Hij benaderde Justitia et Pax in 2001 met de vraag om internationale solidariteit voor de strijd van het Papoea-volk om respect en een menswaardig bestaan. Zr Henriëtte van Luytelaar, die de KNR in Justitia et Pax vertegenwoordigt, schrijft over de inzet van de

Nederlandse Commissie Justitia et Pax voor de Papoeaas.

Religieuze leiders in West Papoea – zowel moslim, boeddhist, hindoe, protestant en katholiek - begonnen in 2001 met een programma dat zij Papua Tanah Damai, Papoea Land van Vrede, noemden. Het is een vreedzaam, geweldloos protest tegen de Indonesische onderdrukking van de Papoeaas en een opkomen voor de rechten van het volk van Papoea. Vrede is niet simpelweg het afwezig zijn van geweld, maar omvat voor hen een complex van waarden, zoals bijvoorbeeld harmonie, veiligheid, gerechtigheid en waarheid over het verleden, zelfbeschikking, solidariteit en respect voor de eigen identiteit. Sleutelwoord is dialoog. In de eerste plaats dialoog tussen Papoeaas onderling. Tussen hen

heerst grote verdeeldheid. Die moet eerst overwonnen worden voordat de Papoeaas met één stem richting overheid kunnen spreken. Slechts een eensgezinde Papoea-bevolking zal succesvol voor haar belangen kunnen opkomen. In de tweede plaats gaat het juist om deze dialoog met de overheid. Die is nu geheel afwezig, er wordt over de Papoeaas beslist, hun wensen worden niet serieus genomen. De religieuze leiders pleiten bovendien voor de invoering en een juiste implementatie van de 'Speciale Autonomie'-wetgeving zoals deze door de Indonesische overheid voor Papoea is vastgesteld. De katholieke kerk in Papoea heeft in alle vijf de bisdommen een eigen diocesane Justitia et Pax-commissie. Zij inventariseren mensenrechtenschendingen van militairen tegen de bevolking, protesteren bij de autoriteiten en staan de slachtoffers bij in processen. Papoeaas die uit hun dorpen verdreven zijn geven ze eten en medicijnen. Ook in Djakarta zijn zij geregeld te vinden om daar te lobbyen voor rechten van Papoeaas.

Justitia et Pax, CMC en Cordaid ondersteunen deze activiteiten van de kerken in Papoea. In 2003 hebben zij daartoe een internationaal 'Faith-based Netwerk rond West Papoea' (WPN) opgezet. Justitia et Pax voert het secretariaat hiervan. Dat netwerk heeft lidorganisaties uit Engeland, Duitsland, Nederland en Zwitserland (Genève) en banden met organisaties in de VS, Canada, Australië en Nieuw Zeeland. Doelstelling is om het vredeswerk van de religieuze leiders in Papoea en van de Justitia et Pax-Commissies daar op het internationale diplomatieke vlak te versterken. Dat betekent dus met name lobby bij de Verenigde Naties in Genève en bij de Europese Unie in Brussel. En vanwege de speciale banden en de belangen die Nederland met Indonesië heeft, richt het WPN zich ook veel op Haagse ambtenaren en politici.

Eind maart 2007 was op uitnodiging van het WPN een delegatie van religieuze en politieke leiders uit Papoea in Europa op bezoek. De gasten waren Agus Alua, voorzitter van de Papoea Volksraad, Corinus Berotabui, voorzitter van de protestante synode (GKI) en zijn

secretaris Hiskia Rollo en Domingas Nari, werkzaam bij Justitia et Pax in Jayapura op het terrein van vrouwenrechten. Het programma dat Justitia et Pax organiseerde, illustreert goed wat de rol van dit Europese steunplatform is. De gasten voerden eerst lobbygesprekken in Berlijn. Immers, Duitsland is belangrijk omdat dat land in de eerste helft van 2007 voorzitter van de Europese Unie is. Daarna volgde een conferentie over de Speciale Autonomie-wetgeving in Konigswinter (bij Bonn) en vervolgens organiseerde Justitia et Pax een lobbyprogramma van drie dagen in Brussel en Den Haag. In Brussel voerden de Papoeaas gesprekken op het 'ministerie van Buitenlandse Zaken' van de Europese Commissie en op het mensenrechtenbureau van de Europese Raad. In Nederland ging de delegatie naar het ministerie van Buitenlandse Zaken en voerde zij gesprekken met drie politici. Justitia et Pax opent de deuren, de Papoeaas doen zelf hun verhaal. Zo werkt de 'Justitia et Pax – methode'. De boodschap van de Papoeaas was tweeledig. In de eerste plaats: de 'Speciale Autonomie-wetgeving' werkt niet. In theorie zouden de Papoeaas meer te zeggen moeten krijgen over hun eigen bestuur en met de extra gelden ook het land moeten kunnen ontwikkelen, maar in de praktijk komt daar niets van terecht. De uitvoering van de wet wordt bewust getraineed door Djakarta. Bovendien blijft te veel geld aan de strijkstok hangen of wordt besteed aan grote infrastructurele projecten, waar de inheemse Papoeabevolking niets aan heeft. Zij blijven even arm en gemarginaliseerd in de eigen samenleving. En ten tweede: de veiligheid in hun eigen land is afwezig. Leger en politie zijn overal, mensen worden willekeurig opgepakt, gemarteld en geregeld vallen er ook doden. De angst regeert. Boodschap aan de Europese Unie was dan ook: voer bij de Indonesische overheid de druk op om de Speciale Autonomie wetgeving zo uit te voeren als hij bedoeld is en protesteer met kracht als er grootschalige mensenrechtenschendingen plaatsvinden.

Een lange adem is nodig, de Indonesische overheid is vooralsnog doof voor de wensen en de kritiek van de Papoeaas, Westerse lan-

den hebben te veel economische belangen in Indonesië om erg hoog van de toren te blazen. Heel voorzichtig wordt door hen de mensenrechtensituatie in Papoea met de Indonesische overheid besproken. *Justitia et Pax*

zal steeds tijdige en relevante informatie verschaffen en landen blijven stimuleren om hun voorzichtigheid te laten varen.

Zr Henriette van Luytelaar

Welke toekomst voor de kerk in Latijns-Amerika ?

Volgende maand zal in Aparecida in Brazilië, de Vijfde Algemene Vergadering van de Latijns-Amerikaanse bisschoppen (CELAM) plaatsvinden. De geestelijke leiders van meer dan de helft van alle katholieken in de wereld vergaderen dan met elkaar. In hun omgeving zal er ook veel gesproken worden door anderen: religieuzen en leken die de kerk op alle mogelijke manieren dagelijks vorm en inhoud geven. Het belang van deze ontmoeting, is groot. De lijn naar de toekomst zal worden uitgezet. Er staat veel op het spel. De voorgaande Algemene Vergaderingen hadden soms beslissende betekenis, vooral de Tweede, in Medellín (Colombia) in 1968. Die betekenis was er vooral voor Latijns-Amerika zelf, maar ze ging daar ook ver bovenuit.

In de afgelopen veertig jaar is er een strijd gaande geweest die de fundamenten raakt van de theologie en van het kerkzijn. Moet het kerkelijk leven uitgaan van de geleefde ervaring, steeds bekeken vanuit de eigen context, en met een speciale voorkeur voor het standpunt van het arme volk? Of is er een algemene lijn die alles overstijgt, die voor alle mensen geldt, en die slechts hoeft te worden toegepast in de verschillende contexten van de wereld? Het Vaticaan kiest voor een leer en een beleid dat uitgaat van vaststaande uitgangspunten. De kerk van Latijns-Amerika opende eind jaren zestig de ogen van de katholieke wereld voor een andere manier van kijken: uitgaan van wat er voor je neus gebeurt, in het dagelijks leven, en vooral in de situatie van de miljoenen armen. Dat dagelijks leven doet een appèl op de kerk en op de theologie, waaraan kerkmensen en theologen zich niet kunnen onttrekken. Dit appèl is ook overal anders, juist omdat het uitgaat van de geleefde werkelijkheid. Het leven ziet er in West-Europa anders uit dan in Centraal-Afrika of Brazilië.

De bevrijdingstheologie kreeg invloed en navolging over de hele wereld. Een tijdlang had de Latijns-Amerikaanse kerk een gidsfunctie. Dit was echter niet goed in de ogen van het Vaticaan. Daar heerst nog steeds het idee dat de taak van de theologie niet verder reikt dan het begrijpelijk maken van de oude dogma's, en dat de taak van de kerk neerkomt op het uitleggen en toepassen van de leer. De CELAM-conferenties van Puebla (1979) en Santo Domingo (1992) werden belangrijke arena's waarin de strijd werd uitgevochten. In de tussentijd benoemde het Vaticaan meestal conservatieve bisschoppen, waardoor het evenwicht in de nationale bisschoppenconferenties geleidelijk kantelde. De ideeën van de bevrijdingstheologie werden bestreden omdat ze partijdig en marxistisch zouden zijn. Men benadrukte dat de kerk er niet alleen voor de armen moest zijn, maar voor iedereen. Met dat argument reageert men nog steeds op de oproep tot een optie voor de armen. Daarbij verdwijnt uit beeld dat een kerk die niet echt kiest vóór de armen, in de praktijk tegen hen kiest.

Welke kant de beraadslagingen in Aparecida opgaan, is natuurlijk nog niet te zeggen. Hoopgevend is het dat conservatieve bisschoppen soms de geest krijgen wanneer ze worden gewezen op de toestand waarin de armen in hun diocees leven. Bekeringen zoals die van mgr. Oscar Romero komen nog steeds voor.

Vanuit Nederland wordt het verloop van de CELAM-conferentie gevolgd, onder meer door het pastoraat voor Spaans- en Portugeestalige migranten, door het CMBR en door CMC. Pater Theo Beusink o.carm., pastor voor Spaanstaligen in Amsterdam, en Anne Ceulemans, programma-adviseur bij CMC voor Brazilië, zullen bij de conferentie als waarnemer aanwezig zijn. Ze zullen met

Nederlandse journalisten contacten onderhouden. Samen met het CMBR zullen zij na afloop iets organiseren om Nederlandse belangstellenden in te lichten over wat er allemaal is gebeurd. U verneemt daar nog van via het KNR-Bulletin en/of ComMuniCatie.

Tom Boesten

Als u ook op de hoogte wilt blijven van de voorbereidingen, stuur dan een mailtje naar cmbr@cmc.nu of bel met het CMBR-secretariaat (070 - 31 36 780).

Varia / korte berichten

Stichting Pastoraal Adviesbureau (SPA)

In september 2003 hield de Stichting Pastoraal Adviesbureau op te bestaan. Maar de specifieke hulpverlening aan religieuzen met psychische en geloofsproblemen ging door. Zeven psychotherapeuten waren bereid deze religieuzen te begeleiden. Zij hebben affiniteit met religieus leven en zijn bekend met problemen, die zich onder religieuzen voordoen. De oud-voorzitter van de SPA, pater Rein Vaanhold osc, bemiddelde.

Deze bemiddelende rol wordt per heden overgenomen door de KNR, meer in het bijzonder door de heer Ad Leys, hoofd van het bureau KNR. Hij kan u verder helpen wanneer u op zoek bent naar deskundige hulp bij psychische en geloofsproblemen. Uiteraard met de grootst mogelijke discretie.

Bureau KNR: 073 - 6921321

Boodschap van de paus

Ter gelegenheid van Roepingenzondag schreef de paus een brief, die op aanvraag verkrijgbaar is op het Bureau KNR in het Engels en in het Duits.

Message of the Holy Father for the 44th World Day of Prayer for Vocations 29th april 2007 – 4th Sunday of Easter

Botschaft des Heiligen Vaters Benedikt XVI zum 44. Weltgebetstag um geistliche Berufungen 29. April 2007 – 4. Sonntag der Osterzeit

Bureau KNR: 073 - 6921321

Tweede Pinksterdag, 28 mei 2007: open dag Klooster Sint Aegten!

Klooster Sint Aegten, erfgoedcentrum voor Nederlands kloosterleven, werd officieel geopend in juni 2006. Sindsdien bereikte ons vele malen de vraag: 'kunnen we een keer komen kijken?'. We willen op dit verzoek graag ingaan en besloten daarom op 28 mei, tweede Pinksterdag, de deuren op te zetten voor geïnteresseerden uit de eigen achterban. U bent van harte welkom op een open dag speciaal bestemd voor religieuzen, hun familie en bekenden. Het centrum is toegankelijk van 10.00 tot 17.00 uur. We schenken koffie en thee, verstrekken informatie over het erfgoedproject en het klooster van St. Agatha, en verzorgen een rondgang. Hopelijk tot ziens!

Bestuursleden en medewerkers van het erfgoedproject

Klooster Sint Aegten, Kloosterlaan 24, 5435 XD St. Agatha.
Website: <http://www.kloostersintaegten.nl>

Mediapastoraat komt vanaf 22 april vanuit Sint Nicolaasbasiliek IJsselstein

Het Mediapastoraat viert al enige jaren vanuit het Cenakel in Soesterberg, een voormalig klooster. Na zes jaar wilde het Mediapastoraat graag terug naar een parochiegemeenschap, en heeft deze gevonden in IJsselstein.

Vanaf zondag 22 april worden de televisievieringen van het Mediapastoraat (RKK/KRO) tweewekelijks uitgezonden van uit de IJsselsteinse H. Nicolaas Basiliek van het parochieverband Drie Rivieren Land.

De Sint Nicolaasbasiliek is tussen 1885 en 1887 in neogotische stijl gebouwd naar het ontwerp van de architect Alfred Tepe en is een zogenaamde driebeukige hallenkerk. De kerk behoort tot de gaafste voorbeelden van deze stijl in Nederland. Sinds 1972 heeft de kerk de titel van 'basilica minor'.

www.katholiek nederland.nl/mediapastoraat

Een vreugde voor God

Op verzoek van Hans Wijngaards, de webmaster van www.womenpriests.org, heb ik een bundel gedichten/gebeden geschreven, getiteld *Een vreugde voor God*, voor gebruik in kerken en gebedsgroepen en voor persoonlijk gebruik. Twee personen hebben mij bijpassende foto's verschaft voor beeldmeditatie. De opbrengst is bestemd om te verdelen tussen de *Catherina van Siëna Stichting*, waaronder *womenpriests* ressorteert, en de twee fotografen. De ene fotograaf is gehandicapt en kan, naast grotere naamsbekendheid door deze publicatie, het geld goed gebruiken en de ander zal het doneren aan de Stichting Religieuzen Tegen Vrouwenhandel (SRTV).

De bundel is verkrijgbaar via de boekhandel, maar eveneens in Mariënborg St. Janssingel 92, 5211 DA 's-Hertogenbosch. De prijs is € 12.50.

Zr Theresia Saers

Website <http://www.zustervannu.nl>, E: zr.saers@socjmjnl.nl

Een Paasspel dank zij Bisschop Gregorius van Antiochië uit de 6^e Eeuw

In de afgelopen Vastentijd is in Mariënborg Den Bosch, een indrukwekkende Paasvoorbereiding gehouden. Een van de zusters had bij toeval een preek aangetroffen van Gregorius van Antiochië en opgemerkt, hoe deze in een handomdraai kon worden veranderd in een indrukwekkende voordracht. Even gemakkelijk bijna als men met een mes een cake in plakken snijdt. Als deze bisschop het muzikale talent had bezeten van een Bach, dan had zijn werk door de eeuwen heen vele malen gespeeld kunnen zijn. Gregorius gaat verder dan Bach in zijn Mattheus Passion, hij gaat vanuit het sterven regelrecht naar de verrijzenis.

Al sinds de Middeleeuwen probeerden voorgangers in de Kerk met name de Paasviering begrijpelijk en vooral invoelbaar te maken voor de grote groep gelovigen die de Latijnse teksten lang niet altijd konden volgen. In de woorddienst creëerden ze stukjes toneel, eerst nog heel mini-

maal, van lieverlee steeds uitgebreider. Alle rollen, dus ook die van de vrouwen werden weliswaar ‘gespeeld’ door mannen, maar de gelovigen voelden zich in ieder geval meer betrokken bij de viering doordat er iets te beleven viel.

Gregorius heeft er de preek voor gebruikt, waarschijnlijk op de Vigilie van Pasen, met doopleerlingen onder de gemeenteleden. Hij heeft de moeite genomen om in de taal die in zijn bisdom gesproken werd, het Grieks, een heel eigen verhaal te vertellen over sterven en opstanding, waarbij mensen ademloos aan zijn lippen moeten hebben gehangen, als hij tenminste een even goede ‘acteur’ was als predikant. Hij neemt ook geen blad voor de mond wanneer hij Christus de vrouwen laat toespreken als volgt:

‘Meld aan mijn leerlingen de mysteries die jullie hebben aanschouwd.

Wees de eerste leraren van de leraren.

Laat Petrus, die mij verloochend heeft, leren dat ik ook vrouwen tot apostelen kan wijden.

Laten ze naar Galilea gaan en het onaanzienlijke meer zien, waaruit ik hen gevist heb, toen ik viste op denkende vissen.

Laten ze het meer zien, waaruit ik hen heb laten opmarcheren naar de mensezee.’

Door gebruik te maken van een Power Point Presentatie en Gregoriaanse liederen uit Passie- en Paastijd brachten verschillende mensen de personen uit het Bijbelverhaal ten tonele: Jozef van Arimatea, Pontius Pilatus, de Joden, de Dood, de vrouwen, Christus, een engel. De volle zaal met toehoorders was muissstil. Na afloop vertelden ze hoe ze het geheel hadden ervaren: prachtige teksten, mooie afbeeldingen, dierbare Gregoriaanse intermezzo’s en afwisseling van stemmen.

Zr Theresia Saers

De tekst van het spel is als pdf file te vinden op de website www.zustervannu.nl.
Voor meer informatie zr.saers@socjmjnl.nl.

Projecten

Project ‘Over de drempel’ van Stichting Scharlaken Koord, Amsterdam

Omschrijving van het project

De Stichting Scharlaken Koord is een maatschappelijke organisatie die zich sinds 1987 bezig houdt met straatwerk, preventie, voorlichting en maatschappelijke hulpverlening rond prostitutie. Men werkt vanuit een christelijke identiteit.

Men is een uitstapprogramma ‘Connection’ gestart waardoor jaarlijks circa 90 vrouwen worden begeleid in hun keuze om uit de (gedwongen) prostitutie te stappen. De stichting werkt nauw samen met instellingen en gemeente op het terrein van zorg, gezondheid en huisvesting.

Uit de praktijk blijkt dat regelmatig vrouwen geen enkele huisvesting hebben en zeer gebaat zouden zijn met een vorm van kortdurende begeleide kamer bewoning. Daarom heeft men nu plannen gemaakt voor een dergelijke voorziening. In veel gevallen is residentiele opvang geen oplossing. Deze is te intensief of vrouwen komen er niet voor in aanmerking omdat ze een contra-indicatie hebben of omdat ze goed in staat zijn om zelfstandig te wonen en om die reden niet in aanmerking komen voor intensieve begeleiding.

Men heeft een locatie op het oog waar tien vrouwen kunnen worden ondergebracht. Het pand is eigendom van de Stichting tot Heil des Volks, die ook zorg draagt voor de verbouwing.

Beoordeling

Het werk van de Stichting Scharlaken Koord verdient ondersteuning omdat zij vrouwen die uit de prostitutie willen stappen extra steun geven. Zeker daar waar het jonge meisjes betreft die door loverboys worden gedwongen in de prostitutie te werken.

De stichting ontvangt overheidssubsidie (€ 200.000,--) en ook bijdragen van particulieren. Het project 'over de drempel' geeft de stichting een extra instrument om de hulpverlening te intensiveren. De Stichting Tot Heil des Volks heeft verspreid over het land enkele opvanghuizen voor dak- en thuislozen. Deze moederstichting verleent op de achtergrond nog veel steun aan Scharlaken Koord, zoals ook het pand voor de nieuwe voorziening.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de Commissie PIN of de website www.toheildesvolks.nl bekijken

Bijeenkomsten

Provinciaal kapittel van de salesianen van Don Bosco

Van 18 - 21 februari werd in St. Denijs-Westrem bij Gent (B) het provinciaal kapittel van de Vlaamse provincie van de salesianen gehouden. Ook de afgevaardigden van de Nederlandse Delegatie namen hieraan deel. De Nederlandse salesianen behoren sinds 2005 als delegatie tot de Vlaamse provincie.

Het was een voorbereidingskapittel voor het algemeen kapittel dat in 2008 in het generalaat te Rome gehouden wordt. De opening van dit 26ste Algemeen Kapittel zal echter plaatsvinden in Turijn, op de plek waar Don Bosco zijn werk begon.

De thema's van deze bijeenkomst werden genomen uit de onderwerpen die ook in Rome aan de orde komen: '*Terug naar Don Bosco*'; '*Evangelisatie*' en '*Evangelische armoede*'. Het centrale thema is een vrije bewerking van de lijfspreuk van Don Bosco: '*Da mihi animas, cetera tolle*', voor nu kan dat betekenen: '*laat mij zorgen voor de mensen, al het andere is van minder belang*'. Voor ons is dat: opnieuw op zoek gaan naar onze charismatische identiteit en die laten

doorklinken in ons apostolaat onder de jongeren.

Het kapittel werd geopend met een lijvig verslag (tweeënhalf uur) over wat er zoal gaande is in de provincie en Nederlandse Delegatie.

De volgende dag werden er rond elk van de drie thema's twee gespreksgroepen gevormd, die in de loop van het kapittel gezamenlijk enkele voorstellen formuleerden, die na enkele stemmingsronden aan de provinciaal en zijn raad meegegeven werden om praktische werkafspraken te kunnen maken.

Opmerkelijk was de grote betrokkenheid van alle 51 leden van het kapittel. De gemiddelde leeftijd van hen is tamelijk hoog. Ondanks dit waren de gesprekken toekomstgericht en bijzonder geanimeerd.

De laatste tientallen jaren zijn er een aantal kritische studies verschenen over het leven van Don Bosco. Tegen deze achtergrond werd besloten om in de komende jaren te bezien hoe de Stichter in zijn verschillende levensfasen - opnieuw - voorbeeld kan zijn voor de salesianen zelf en voor allen die met hen werken.

Het thema 'evangelisatie' gaf aanleiding om op te roepen tot persoonlijke bezinning om vervolgens in gesprek te gaan eerst met elkaar om daarna de geloofscommunicatie op gang te brengen en te getuigen van hetgeen er in ons leeft. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar jonge mensen en jonge gezinnen. De nieuwe media nemen hierbij een belangrijke plaats in. De discussies over de 'evangelisch armoede' gaven aanleiding tot een aantal praktische voorstellen en suggesties. Er is een essentiële band tussen evangelische armoede en een solidaire levensstijl, die zich concretiseert in een daadwerkelijke solidariteit met jongeren in het algemeen en met de allerarmsten in het bijzonder. Dat houdt ook in dat we voorgaan in

de zorg om het milieu, solidariteit met de derde en vierde wereld, een persoonlijke sobere levensstijl, beschikbaarheid met kennis en inzet, materiële middelen en financiën.

De reactie op al deze voorstellen was een bijna unanieme bijval, zodat de provinciaal en zijn raad dit alles kunnen uitwerken in programma's en praktische werkafspraken.

Aan het einde van het kapittel werd de afgevaardigde voor het Algemeen Kapittel gekozen. Pater Herman Spronck, de delegaat in Nederland gaat met de provinciaal. Jos Claes mee naar Rome.

Herman Lieberom sdb

Bijeenkomst beleidsmedewerkers in dienst van religieuze instituten

Het is al een aantal jaren een goed gebruik dat stafleden van de KNR een studie- en ontmoetingsdag beleggen met beleidsmedewerkers in dienst van religieuze instituten.

Op 29 maart 2007 was het hoofdthema de relatie tussen het religieus instituut en de 'zorgorganisatie'. Dit onderwerp was mede gekozen naar aanleiding van de brief die het bestuur KNR op 3 oktober 2005 aan de staatssecretaris van VWS heeft verzonden.

Mevrouw Inge van Nistelrooij en mevrouw Marijke Verhoeven (beiden stafmedewerkers van Reliëf, christelijke vereniging van zorgaanbieders die een bijdrage wil leveren aan een samenleving, die zorgzaamheid en solidariteit hoog in het vaandel heeft) openden de dag met het naar voren brengen van mogelijkheden voor een andere zorgpraktijk. Religieuze instituten hebben een rijke historie in het geven van zorg. Hun uitgangspunten voor de 'zorg' beschrijven wij nu met termen als 'barmhartigheid' en 'presentie'. De feitelijke zorgpraktijk, ook in kloosterverzorgingshuizen en verzorgingshuizen waar veel religieuzen wonen, wordt niet steeds door dergelijke uitgangspunten gekenmerkt. Religieuzen vinden dat de oorspronkelijke bezieling nog altijd de essentie van de zorg zou moeten uitmaken. Hoe zou je die uitgangspunten kunnen integreren in de dagelijkse zorgpraktijk?

Tijdens de discussie bleek dat nog niet alle huizen een zorgvisie hebben geformuleerd. Ook blijkt dat theorie en praktijk niet altijd in elkaar verlengde liggen. Het zou mooi zijn als in het bijzonder de kloosterverzorgingshuizen een voortrekkersrol kunnen spelen, omdat de religieuzen de zorgsector uit het niets hebben opgebouwd.

Alle deelnemers waren het er over eens dat in de huidige grootschalige fusieorganisaties een veranderende houding kan en moet worden bewerkstelligd door de belangrijke onderwerpen spiritualiteit en (ethische) bezinning permanent door de organisatie te laten klinken, als tegenwicht tegen het verzakelijkte klimaat van het marktdenken in de 'zorg'. De religieuze instituten kunnen hier een belangrijke rol in spelen.

's Middags besprak men de verhoudingen tussen religieuze instituten en 'zorgorganisaties', met name verzorgingshuizen. De beleidsmedewerk(st)ers hebben de ervaring dat de contacten niet altijd even soepeltjes verlopen. En zijn alle extra kosten die men aan religieuze instituten toerekent, wel terecht? Men trok de conclusie dat het goed is om de verhouding zakelijk te zien (dat werd voor deze

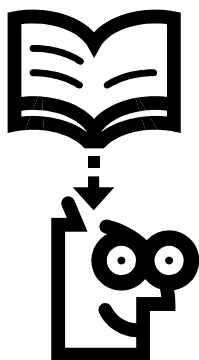
verhouding niet als negatief beoordeeld) en om te erkennen dat er verschillende belangen (kunnen) zijn. Op grond daarvan is de communicatie mogelijk en zijn zaken te regelen.

Tot slot van de dag werd aandacht besteed aan de mogelijkheden en bevoegdheden van de cliëntenraad. Die neemt in de nieuwe bestuursstructuur van de verzorgingshuizen een speciale plaats in en heeft ook duidelijke bevoegdheden, die wettelijk verankerd zijn. Het is dé plaats om de verlangens ten aanzien van de concrete zorgpraktijk bij de directie of de Raad van Bestuur en bij de Raad van Toezicht neer te leggen. Lid van een cliëntenraad hoeven niet de bewoners zelf te zijn, maar ook voor hun vertegenwoordigers is er plaats.

Marthijn Laterveer, van het Landelijk Overleg Cliëntenraden, bleek een enthousiast en deskundig pleitbezorger van de belangrijke positie van cliëntenraden. Bij dat LOC (<http://www.loc.nl/>) is nadere informatie te verkrijgen.

Ad Leys / Rogier Moulen Janssen

Boeken & brochures

WRR legt gewicht in de schaal

Een gewichtig boek, dat *Geloven in het publieke domein. Verkenningen van een dubbele transformatie* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (Amsterdam 2006). Dat ‘gewichtig’ geldt in letterlijke én in figuurlijke zin. Niet alleen weegt deze pil ruim een kilo en telt deze meer dan 500 bladzijden, het is ook een boek van betekenis. Het markeert een verandering in het geestelijk klimaat in ons land en in de interpretatie daarvan. Wat veel mensen aanvoelen en in allerlei publicaties al gesteld is: er is op levensbeschouwelijk terrein echt iets veranderd in Nederland. Door de secularisatiegedachte werden wij geconfronteerd met het zelfbeeld van de moderne samenleving als een samenleving waarin religie geen enkele, laat staan een belangrijke, plaats meer inneemt. Modernisering bete-

kent rationalisering en dat leidt tot gestage afname van religie, was de stelling.

Maar religie, het religieuze bewustzijn, is veranderd. Zeker is er sprake van ‘*de-institutionalisering*’: minder mensen zijn lid van een kerk, de maatschappelijke invloed van de kerken neemt af. Maar dit wil niet zeggen dat religie verdwijnt, want religiositeit is niet synoniem met kerkelijke binding. Er is een ongebonden spiritualiteit ontstaan en in dit boek spreekt men daarover als een leefstijl. Kort omschreven is het een levensbeschouwing die ‘*zich kenmerkt door een transcendente, spirituele oriëntatie, die zich niet conformeert aan doctrines*’. Men is gericht op ‘spiritualiteit, harmonie en een hogere wereld’. Men zoekt niet de geïnstitutionaliseerde religie met geloofs- en gedragsregels, maar meer op het individu gerichte vormen van spiritualiteit. Men gelooft dat ieder mens een hoger doel heeft om zijn of haar talenten tot wasdom te laten komen. En men acht zich niet gebonden aan een bepaalde groep, organisatie of geestelijk leider.

Onderzoek laat zien dat een kwart van de Nederlandse bevolking tot deze groep van de ‘*ungebonden spirituelen*’ kan worden gerekend. Christenen en anderen in de categorie ‘*gebonden religieus*’ tellen een kleine 30 %, evenals de categorie die als ‘*humanistisch*’ kan worden aangeduid. Wat minder dan 20 % wordt aangeduid als ‘*de niet-religieuze, niet-humanistische categorie*’. De onderzoekers maken zich zorgen over deze groep die men kenmerkt met woorden als nihilistisch, gericht op zelfbeschikking, weinig tolerant en wantrouwend in het leven staand, omdat zij maatschappelijke buitenstaanders aan het worden zijn, gevoelig voor extreme visies.

Ruim een-derde deel van het boek wordt besteed aan de godsdienst-/cultuursociologische presentatie en interpretatie van de gegevens. Daarna komen filosofen, historici, juristen en theologen (o.a. Erik Borgman) met hun interpretaties van de gegevens.

Waarom in het KNR Bulletin aandacht besteed aan dit boek? Ook in kringen van religieuzen bemerkt men die nieuwe belangstelling voor spiritualiteit. En dit boek maakt aannemelijk dat die belangstelling voor de verschillende spirituele tradities van de religieuze instituten geen modieuze gril is, maar de nieuwe vorm waarin religie gestalte krijgt in onze maatschappij.

Met betrekking tot de gevestigde godsdiensten zei de Duitse filosoof Habermas (voor wie rationaliteit en communicatie belangrijke waarden zijn) recent in een rede over het nieuwe onverwachte politieke belang van godsdienstige tradities en gemeenschappen dat het de kracht van godsdienstige tradities is om morele intuïties met betrekking tot de samenleving en een waardig menselijk leven uit te spreken; dergelijke *'godsdienstige uitingen over actuele politieke thema's zijn een belangrijke kandidaat om echte waarheid te spreken'*¹. Is er voor religieuze instituten dan niet de rol weggelegd om die *'ongebonden spirituelen'* kennis te laten maken met een fundamenteeler aanbod dan dat van de New Age markt waar zij zich nu veelal toe wenden?

Een aanrader, dit boek, voor iedereen die het huidige levensbeschouwelijke klimaat in Nederland goed beschreven wil zien en nader geduid en voor hen die nadenken over de toekomst van kerk en religieus leven, over de plaats van religie in de maatschappij en de relatie kerk – staat en over het belang van religie voor de sociale cohesie van ons land!

Het boek van de WRR is natuurlijk te koop (€ 67,50) maar ook kosteloos te downloaden via www.wrr.nl. Dat kan per hoofdstuk en dan krijgt men telkens een op zich staand artikel. Waarschijnlijk is zo'n gedoseerde presentatie voor velen aantrekkelijker dan wanneer men dit hele *'gewichtige'* boek in één keer onder ogen krijgt.

Ad Leys

Geloven in het publieke domein : verkenningen van een dubbele transformatie W.B.H.J. van de Donk, A.P. Jonkers, G.J. Kronjee en R.J.J. Plum ISBN: 9789053569368 Uitgever: Amsterdam University Press
--

Authentiek christen zijn

In zijn nieuwste boek vergelijkt Timothy Radcliffe het christelijk geloof met de pijl van een boogschutter. Zolang we als christenen wel een opvallende overtuiging hebben maar geen opvallend leven, lopen we rond met de pijl zonder hem weg te schieten. Maar wanneer ons leven wordt getekend door hoop, vrijheid en blijdschap, zijn we een verwijzing naar God.

Waar draait het om? is een *must* voor iedereen die streeft naar meer doorleefde vormen van christen-zijn. Radcliffe trekt veel uit de kast om zijn lezers te overtuigen: persoonlijke ervaringen, overwegingen, bezoeken aan medebroeders en –zusters over de hele wereld, studies, romans. Op haast profetische wijze analyseert hij onze hedendaagse geglobaliseerde samenleving. Enerzijds put hij uit de christelijke traditie en gaat hij steeds terug naar de bijbelse verhalen over Jezus. Anderzijds staat hij open voor denkers in heden en verleden, binnen en buiten de kerk. Toch wordt het nooit zware lectuur, omdat Radcliffe niet abstract redeneert, maar verhalen vertelt. Bijvoorbeeld over zijn familie, waarvan een groot deel behept is met een irrationele angst voor spinnen. Radcliffe gebruikt dit gegeven in zijn pleidooi om dapper te worden. In het hoofdstuk WEES NIET BANG onderzoekt hij wat moed nu eigenlijk is en constateert daarbij dat ware moed bij anderen lastig te peilen is. Wel

¹ J. Habermas, 'Religion in the Public Sphere', blz 11; Online via: www.sandiego.edu/pdf/pdf_library/habermaslecture031105

is duidelijk dat om van deze deugd te kunnen spreken een helder zicht op de situatie noodzakelijk is. Radcliffe is – ook op schrift – een ras-Prediker, die graag zijn betoog kruidt met speelse uitweidingen. Zo lardeert hij zijn relaas over christelijke moed onder andere met het volgende citaat van Chesterton: ‘Er zou een gedenksteen opgericht moeten worden op de plek waar iemand voor het eerst stiltonkaas at, en het overleefde.’ Radcliffe schenkt aldooor genereus vanuit een groot vat vol met interessante gedachten, vermakelijke invallen en verhalen vol levenswijsheid.

In het christendom draait het erom op God te wijzen als de betekenis van ons leven. Hopen is blijven vertrouwen dat het menselijk bestaan ten diepste zinvol is. In het eerste hoofdstuk staat Radcliffe stil bij de betekenis van hoop en hoe deze zichtbaar kan worden in ons leven. In feite is dit hele boek een verkenning van onze hoop. Ons geloof is dat God ons gezocht en gevonden heeft. God is al aanwezig in het leven van alle mensen, zij het soms anoniem en niet herkend. Als christenen geloven we dat de aanwezigheid van God de vorm aanneemt van vrijheid, blijdschap en liefde. Maar er is een diepgaande transformatie nodig om binnen te gaan in ware vrijheid en blijdschap. Hoofdstuk 4 gaat over de moed die nodig is om ons door de God die met ons is te laten bevrijden en vullen met vreugde. Hoofdstuk 5 handelt over onze lichamelijkeheid, hoofdstuk 6 over eerlijkheid. De hoofdstukken 7 tot en met 10 gaan over de verdeeldheid tussen christenen en in de kerken en over een remedie voor de polarisatie.

Volgens Radcliffe kunnen we door blijdschap laten zien waar het werkelijk om draait. En hij vervolgt: Het gebeurt nogal eens dat de vreugde van heilige mensen diepe indruk maakt op anderen. Maar dan wordt niet bedoeld de verbeterde vastberadenheid om blij te zijn die je bij sommige christenen aantreft. Zij denken dat het een morele plicht is om de hele tijd te glimlachen omdat Jezus van hen houdt. Seamus Heaney, de Ierse dichter en Nobelprijswinnaar, noemt dit ‘*de bevroren glimlach van een vooruitgeboekt plekje in het paradijs*’. Dat is niet overtuigend.

In het hoofdstuk met als titel HET LICHAAM ELEKTRISCH cirkelt Radcliffe rondom de betekenis van lichamelijkeheid in ons leven. Ook over dit onderwerp heeft Radcliffe behartenswaardige dingen te melden. Parafraaserend komt het erop neer dat kuisheid niet zo’n populaire deugd is. Het klinkt preuts en stijf. Toch worden we geroepen tot deze deugd, of we nu getrouwd zijn, alleenstaand, of religieuze beloftes hebben afgelegd. Kuisheid geneest onze liefde door haar van fantasie te bevrijden. We leren incarneren in het lichaam dat we zijn, met het leven dat we hebben gekozen en de *commitments* die we zijn aangegaan. Het wordt echt. Fantasie is niet hetzelfde als verbeelding. Verbeelding is het vermogen om de realiteit te herscheppen, om hoop te vinden waar alleen maar wanhoop lijkt te zijn. Verbeelding creëert tekens die getuigen van de toekomst en deze dichterbij brengen. Fantasie is op een bepaalde manier het tegenovergestelde. Het is een vorm van wanhoop die wegvlucht voor de realiteit in plaats van deze proberen te herscheppen. Liefde rijpt wanneer we worden genezen van illusie en ontdekken dat we oog in oog staan met een echt persoon en niet een projectie van ons verlangen. Zoals Octavia Paz het zegt: ‘*Liefde openbaart de werkelijkheid aan het verlangen.*’

En Radcliffe koppelt zijn inzichten uiteraard weer terug naar de specifieke betekenis ervan voor religieuzen. Wat moeten zij met hun seksualiteit en hun verlangens? Om dit duidelijk te maken grijpt de schrijver terug op een personage uit een roman van Charles Dickens, mevrouw Jellyby. Zij heeft een ‘*telescopische filantropie, want dichterbij dan Afrika kon ze niets zien.*’ Ze hield van Afrikanen in het algemeen, maar merkte het bestaan van haar eigen kinderen niet eens op. Religieuzen moeten hun toevlucht niet nemen in een dergelijke telescopische filantropie. St Aelred, de twaalfde-eeuwse abt van Rievaulx, waarschuwde monniken voor ‘*een liefde die door er voor iedereen te willen zijn, niemand bereikt*’. Dichter bij het mysterie van liefde komen betekent ook van

individuele mensen gaan houden, soms in vriendschap, soms in diepe affectie, en soms hartstochtelijker.

Volgens Radcliffe is het voorts van belang om 'wij' te leren zeggen. Ter toelichting vertelt hij het volgende verhaal. Iemand schreef een keer aan een beroemde rabbi, de Lubavitcher Rebbe, dat hij diep ongelukkig was. Hij schreef: *'Ik zou geholpen willen worden door de rebbe. Ik sta iedere ochtend verdrietig en bezorgd op. Ik kan me niet concentreren. Ik vind het moeilijk om te bidden. Ik houd me aan de geboden, maar ik vind geen geestelijke bevrediging. Ik ga naar de synagoge maar ik voel me alleen. Ik begin me af te vragen waar het leven goed voor is. Ik heb hulp nodig.'* De rebbe stuurde de brief gewoon terug. Maar hij had ieder eerste woord van de zin onderstreept; steeds 'Ik'. Dit is het ongeluk van het eenzame, moderne westerse zelf.

Vervolgens verkent Radcliffe de alternatieven en attendeert op de Afrikaanse conceptie van persoonlijkheid: *'Ik ben omdat wij zijn'*.

In dit boek laat Radcliffe zich ook kennen als een geëngageerd christen, die zijn ogen niet kan en wil sluiten voor het onrecht in de wereld. We moeten afstand doen van de afgoden die de *global village* beheersen – onbeperkt verlangen, de verabsolutering van privébezit en geld. Maar misschien is onze grootste uitdaging om gezuiverd te spreken over vreemdelingen, zodat onze taal opengerekt wordt, en in de buurt komt van de wijd open ruimtelijkheid en gastvrijheid van het woord van God. Dan zullen mensen in staat zijn om iets op te vangen van het mysterie van God wiens centrum overal is en wiens omtrek nergens, en voor wie niemand aan de kant staat.

En in het slot van zijn boek vraagt Radcliffe zich af of we gaandeweg het boek beter weten hoe we geroepen zijn tot anders zijn. Tot zijn eigen verrassing is er een bepaalde focus ontstaan: *Een groot deel van waar we naar gekeken hebben is gericht op het idee van thuis zijn. We zijn geroepen om thuis te zijn op plekken die zo ver uit elkaar liggen als je je maar kunt voorstellen – in ons lichaam en in het koninkrijk. En de kerk is de middenterm, die ons zou moeten helpen om in beide thuis te zijn en die voor de mensheid een oase wil zijn in onze root-shocked wereld.*

WvdV

Timothy Radcliffe Waar draait het om? als je christen bent. Kok/Averbode, 304 blz. 23,50.

Verrassend geëngageerde roman

De hoofdpersoon van Adriaan van Dis' nieuwe roman *De Wandelaar*, ontfermt zich over een hond. Die leert hem het verborgen Parijs kennen, de stad van zwervers, illegalen, werklozen en vluchtelingen. Deze man, de hoofdfiguur is een Nederlander die sinds enige tijd in een appartementje in de buurt woont, een bange grijsaard met een hartkwaal, gekleed in een houtje-touwtjejas; een man met een voorliefde voor schoenen en maatpakken, luisterend naar de naam Mulder. Het is een bijzondere hond waarmee meneer Mulder in augustus 2005 wordt opgescheept. Al gauw blijkt dat de hond zijn nieuwe eigenaar niet alleen zichtbaar maakt voor de buurt (die het waardeert dat hij zich over het brandslachtoffer heeft ontfermd), maar hem ook meetrekt naar een wereld waar hij geen flauw benul van had. Meneer Mulder komt in aanraking met het andere Parijs, dat van *sans papiers* (illegalen) en *soupes populaires* (gaarkeukens), van een eenbenige bedelares en een aan lager wal geraakte Vietnamees die kunstwerken maakt van zijn kartonnen onderkomens. Maar de hond doet meer; hij haalt hem met stille verwijten (*Doe wat, leek hij te zeggen. Doe wat.*) over om zich in te zetten voor de vertrapten van Parijs. Onder de bij toeval verkregen schuilnaam Nicolas Martin zet Mulder zijn comfortabele leventje als lanterfantende expat opzij om de wijken in te gaan. Hij schudt vieze handen, wordt de weldoener van een Srilankaanse weduwe, bezoekt een slachtoffer van de brand in het pension, herbergt een zieke zwerfster in zijn huis en koopt een vals paspoort bij de Albanese maffia voor een illegaal uit Tsjaad. Hij praktiseert kortom bijna alle Zeven Werken van

Barmhartigheid, zonder dat hij zich er beter bij voelt. Want: *Schuldgevoel dreef hem, een volstrekt onberedeneerd schuldgevoel, maar met goedheid had zijn geven niets te maken.* Van Dis is heel sterk in het schetsen van de rijke en doodgoeie westerling die uit alle macht goed wil doen en aldoor slechts op onbegrip stuit. Je voelt als lezer sympathie voor de goedbedoelende Mulder, omdat hij met zijn eeuwige schuldgevoel en zijn sociale onhandigheid, herkenbaar is. Maar ook doordat Van Dis de omzwervingen van zijn hoofdpersoon door het groezelige, arme en stinkende Parijs zo sfeervol heeft beschreven. Zijn imago van bekakte literator ten spijt is Van Dis erin geslaagd om een roman te schrijven die de lezer met zijn neus op het nieuws van vandaag drukt - van de (historische) branden in de illegalenpensions in Parijs tot de uitzichtloze situatie in de voorsteden.

Officieel schat men het aantal illegalen in Parijs op 100.000, maar het zijn er vermoedelijk veel meer. Niemand weet het precies, maar het staat vast dat ze niet tegen te houden zijn. Ze komen omdat ze denken het hier beter te zullen hebben. In een interview zei Van Dis, die in mei 2003 naar Parijs verhuisde: *Het hele centrum van Parijs kent een welvarende, witte bevolking, maar het wordt onderhouden door landverhuizers. Ik word 's ochtends gewekt door de Afrikaanse stemmen van de straatvegers, Senegalezen van 2 meter 10. 's Avonds gaan ze weer terug naar de banlieue. De segregatie neemt in Parijs steeds verder toe. Ik zeg wel eens tegen Franse vrienden dat Parijs me nu herinnert aan het Johannesburg van de jaren zeventig. Dat vinden ze niet leuk. Een deel van de landverhuizers zal nooit vertrekken. In Nederland kun je zien dat het gehamer van Verdonk en Wilders op aanpassing van allochtonen de integratie niet bevordert. Hun eis tot aanpassing zorgt ervoor dat zelfs ik de neiging krijg om in een burka te gaan lopen.*

Wat hem op zijn wandelingen ook is opgevallen, is wat hij samenvat met de term 'devotie'. Van Dis: *'Ik ben getroffen door die devotie. Vreemdelingen houden gebruiken van thuis in ere en ook hun geloof. Die oude gebruiken worden steeds sterker. Indischgasten doen dat ook. En Nederlanders. Als je onvervalst Twents wilt horen, moet je nu naar Canada of Australië. Het beste Zeeuws wordt in Zuid-Afrika gesproken. Wij zijn aangetast door de Hilversumse r. De vreemdelingen hier zijn ouderwetsler dan de broeders en zusters in het land van herkomst.'*

'Ook in het geloof zoekt men houvast bij een gestolde God: fundamentalisme uit angst voor het moderne. Christen en moslims en hindoes, vooral armen zoeken troost in het geloof. Tijdens mijn wandelingen begon het me steeds meer te boeien. Veel westerlingen denken het zonder God te kunnen. Wat is ervoor in de plaats gekomen? Het zondagsbezoek aan de meubelboulevard en de zwarte markt in Beverwijk. De priester in dit boek zegt het zo: God staat in de file.' Door de hond maakt Mulder kennis met père Bruno, de priester van de kerk waarvan hij altijd de klokken hoort. Met père Bruno voert hij gesprekken over geloof, moraal en de zin van het leven. Het personage père Bruno is een samensmelting van vele paters die Van Dis heeft gekend in Afrika. De gesprekken met pater Bruno leiden bij Mulder tot een lucide moment waarop hij zijn eigen credo weet te formuleren: *'Ik geloof in de mens die er per ongeluk is en er het beste van probeert te maken.'*

WvdV

Adriaan van Dis. <i>De wandelaar</i> . Uitgeverij Augustus; 224 pagina's; € 17,90 ISBN 978 90 457 0015 1

Als niet kan wat moet, dan moet wat kan
In gesprek met Joachim Scheepers o.f.m. cap.

Joachim Scheepers o.f.m. cap. (Geldrop, 1931) was decennialang hét gezicht van de Commissie Kerkrechtelijke Aangelegenheden Religieuzen (voortaan: KAR), waar hij vanaf de oprichting bij betrokken was. Na veertig jaar (!) nam hij in september 2006 afscheid en woonde voor het laatst een KAR-vergadering bij. In deze bijdrage gaat het om de kerkjurist Joachim Scheepers en de betekenis van de Commissie KAR voor religieuzen.

Vorming

Van zijn jeugd jaren herinnert hij zich onder meer de uitverkiezing om misdienaar te worden in de lokale parochiekerk van Zesgehuchten. Hij kreeg les van de Broeders van Dongen en ging twee maanden voordat hij 12 werd naar hun kostschool in Dongen. Het strikt gereguleerde leven tijdens de laatste oorlogsjaren viel hem zwaar. Hij had veel last van heimwee en was ontsteld door het bericht van de onverwachte dood van zijn grootvader, naar wie hij als oudste kleinzoon was vernoemd. Eigenlijk wilde Joachim missionaris worden en toen hij dat liet blijken werd hij doorverwezen naar de Kapucijnen. Met 35 medescholieren begon hij zijn opleiding aan het kleinseminarie in Tilburg. Door de oorlog ontstond enige vertraging en konden de lessen pas op 5 maart 1945 van start gaan. Er werd op tal van terreinen geïmproviseerd. Zo sliepen de scholieren bijvoorbeeld in een meubeltoonzaal. Joachim voelde zich er meteen thuis. In oktober begon het tweede jaar in Beresteyn (Voorshoten). Voor het merendeel speelde het leven zich daar af in barakken. Joachim: *De sfeer was goed, daar midden in een groot bos. Er werd veel gesport. We gingen regelmatig met zijn allen naar zee.* Na de zesde klas begonnen 19 jongens in Glanerbrug aan het noviciaat. Joachim: *Dat betekende echt een breuk met het vrije leventje van daarvoor. We liepen voortaan in habijt, we hadden onze portemonnee ingeleverd en ons haar was gekortwiekt. Al kwam je niets tekort, het was niet meer van jezelf. We voerden een vrij afgezonderd bestaan en kwamen amper buiten. Onze roeping moest beschermd worden. Bij twijfels werd niet zoveel stil gestaan. Je moest maar trouw alle voorschriften opvolgen, dan*

kwam de rest vanzelf. Het was wel vreemd om te merken dat je ineens iemand was. Bij de tandarts maakten mensen een zitplaats voor je vrij. Al met al betekende het noviciaat een grote verandering. Hierop volgden tamelijk zorgeloze jaren: drie jaar filosofie in Helmond en drie jaar theologie in Udenhout. Buiten wat handwerk – poetsen en tuinieren – werd er niet veel van ons verwacht.

Van Joachim's jaargenoten traden er vier uit vóór de grote professie. Met 14 anderen werd hij in 1957 priester gewijd. Van deze groep mochten er negen naar de missie. Helaas behoorde Joachim niet tot de uitverkorenen. Hij kreeg de opdracht om in Rome kerkelijk recht te gaan studeren. Dat was weliswaar een tegenvaller, maar zijn vorming tot religieus had hem er op voorbereid dat zelfbestemming (nog) geen optie was.

De eeuwige stad

De verwachting dat het kerkelijk leven in Rome heel streng en strikt gereguleerd zou zijn werd in de praktijk gelogenstraft. Joachim bewaart heel goede herinneringen aan zijn Romeinse jaren: *We woonden in totaal met 160 jonge Kapucijnen uit alle hoeken van de wereld. We volgden onderwijs aan het Gregorianum bij de Jezuïeten, want indertijd wilden we de Franciscanen nog zien te vermijden. We hadden veel vrijheid. Het was alleen al een belevenis om elke dag een half uur dwars door de oude stad te lopen naar de universiteit. Na de besloten noviciaatsjaren had je het gevoel midden in het leven te staan. Er waren ook contacten met Italiaanse 'leken' die kerkelijk recht studeerden, omdat in Italië het canonieke recht het civiel- en familierecht (nog steeds) domineert. Ondertussen ontdekte Joachim in*

Rome dat wij Nederlanders eigenlijk allemaal protestant zijn, omdat we voorschriften te letterlijk opvatten. Ook andere verschillen ver-rasten Joachim: *Voor ons is Kerstmis heel be-langrijk, maar Italianen hechten meer aan het feest van de Epifanie (6 januari). Het zijn in Italië overwegend vrouwen, die je in de kerk ziet, terwijl de mannen even binnen lopen om te biechten en daarna weer te vertrekken. De vergelijking tussen het kerkelijk leven daar met wat je van huis uit gewend bent zorgt er voor dat je kunt relativeren.* Joachim: *De bewe-gingsvrijheid en de innerlijke ruimte die het leven in Rome mij boden leidden tot mijn per-sonlijke ontplooiing. Vanuit een uniform en formeel gebedsleven groeide ik geleidelijk toe naar een meer individueel geloofsleven.* Die persoonlijke ontwikkelingen kregen een extra impuls doordat ze samenvielen met verande-ringen, die door de kerkelijke hiërarchie geïni-tieerd werden. Joachim: *Paus Pius XII stierf drie weken na mijn aankomst in Rome in 1958. Toen kwam Johannes XXIII, van wie men aan-vankelijk als boerenzoon niet zo'n hoge dunk had, maar dat veranderde snel toen hij zijn plannen ontvouwde.* Deze veranderingsgezinde paus riep namelijk het Tweede Vaticaans Con-cilie bijeen, riep in 1960 voor het eerst in de geschiedenis van Rome een diocesane synode bijeen en stelde een commissie in tot herziening van de Codex Iuris Canonici, het kerke-lijke wetboek uit 1917, wat in 1983 onder Johannes-Paulus II tot de publicatie van een nieuwe codex van canoniek recht zou leiden. De aangekondigde herziening van de codex leidde meteen al tot de formatie van commis-sies om die nieuwe wetteksten voor te berei-den. Joachim: *We hielden ons eigenlijk sterk bezig met futurologie en dat was heel span-nend.* Hoewel hij het Tweede Vaticaans Con-cilie in Rome niet meer heeft meegemaakt, zorgden twee factoren ervoor dat zijn verblijf in Rome een duurzame invloed op zijn verdere leven zouden hebben. Enerzijds was deze fase cruciaal in zijn persoonlijke groeiproces. An-derzijds stond juist zijn studieterrein van het kerkelijk recht op het punt volledig vernieuwd te worden.

Joachim moest in 1962 terug naar Nederland om les te geven aan het grootseminarie in Udenhout. Vanuit het Kapucijner klooster in Den Bosch ging hij daar drie dagen per week heen. Na korte tijd werd Joachim magister van het seminarie en de officiële begeleider van de priesterstudenten. Het seminarie in Udenhout sloot in 1967, toen het verkocht werd aan de Zusters van Etten. Joachim's niet-betaalde werk bestond indertijd onder meer uit ge-sprekken met mensen in de biechtstoel of in de spreekkamer. In samenwerking met een psy-choloog en een arts verzorgde hij een Ver-loofdencursus. In Den Bosch voltooide hij zijn proefschrift over gemengde huwelijken – tus-sen katholieken en niet-katholieken. Joachim: *Om 21.00 u ging ik naar boven en werkte dan tot 2 à 3 uur 's nachts door aan de dissertatie. De provinciaal had me dispensatie verleend voor het nachtofficie, hoewel de gardiaan het hier niet mee eens was. Het waren twee heel intense jaren in Den Bosch, met een voortdu-rende uitwisseling tussen traditioneel en mo-dern. Daar sliep men bijvoorbeeld nog alle-maal in een nachthabijt, terwijl wij in Rome al gewend waren aan pyama's.*

Experimenteren

Mede door toedoen van confrater Luchsius Smits werd de voorloper van de theologische faculteit in Tilburg opgericht, het GIT (Gemeenschappelijk Instituut voor Theologie). Aan dat instituut raakte Joachim verbonden als docent kerkelijk recht en tegelijkertijd werd er in 1968 een leefgroep gevormd in Tilburg-Noord, verdeeld over twee appartementen. In mei 1969 startte een tweede groep, eveneens in twee naburige appartementen. Het was een groep van zeven jongere broeders en fraters met Joachim als begeleider. Op een gegeven moment druppelden ook zusters de groep bin-nen. In het vijftienjarig bestaan van deze leef-groep (van 1969 tot 1984) wisselde de samen-stelling voortdurend, een bekend fenomeen dat zich indertijd in veel soortgelijke woonvormen voordeed. Men ging zich geleidelijk meer en meer richten op de tijdelijke opvang van men-sen in de problemen. Voor Joachim vormde dit aspect van zijn bestaan een goed tegenwicht voor zijn betrekkelijke isolement op de theolo-

gische faculteit. Kerkelijk recht was namelijk destijds bepaald geen populair vak. Na de woelige jaren zestig zetten studenten zich af tegen alles wat zij als normerend ervaarden. Joachim heeft toen de bakens verzet door zijn aanstelling aan de universiteit in te perken (tot drie dagen) en zijn werk voor de kerkelijke rechtbank in het bisdom Rotterdam uit te breiden (tot twee dagen). Joachim was al in 1963, toen de rechtbank er net geïnstalleerd was, in Rotterdam begonnen voor een dag per week. Processen rond uittreding en echtscheiding laten de betrokkenen veelal niet onberoerd. Joachim vond het een voorrecht in zo'n cruciale levensfase mensen nabij te kunnen zijn. Het bood hem een bedding voor zijn pastorale beweging.

Psychiatrie

Vanaf 1969 maakte Joachim deel uit van het bestuur van de Kapucijnen. Eenmaal binnenboord leidde dit tot een voor veel religieuzen ongetwijfeld herkenbaar patroon van twaalf jaar in het bestuur, drie jaar niet en vervolgens opnieuw voor twaalf jaar. Vanaf 1976 maakte hij deel uit van de financiële commissie van het bestuur. Extern verlegde Joachim zijn werkterrein. Hij zegde zijn baan als docent aan de theologische faculteit op en werd hoofd pastorale dienst van Stichting Het Hooghuis in Etten-Leur. Hij trad daarmee in de voetsporen van verschillende confraters, die als pastor werkzaam waren in de psychiatrie, een terrein dat ook Joachim boeide. Het was naar zijn gevoel de eerste echt vrije keuze wat werk betreft. Voorts werd hij bestuursadviseur van verschillende congregaties, onder andere van de broeders Penitenten, de broeders van Joannes de Deo, zusters Franciscanessen in Breda en zusters Clarissen. Veel constituties moesten vernieuwd worden, zeker toen vanaf 1983 de nieuwe Codex in werking was getreden.

Toen er een nieuw psychiatrisch ziekenhuis in Tilburg werd geopend (de Stichting Jan Wier) vroeg men Joachim om daar als pastor te komen werken. Dat deed hij graag, want hij kon er – meer dan in zijn eerdere pastorale functies - liturgisch opbouwend bezig zijn, afgestemd op de mensen daar. Terwijl hij in Dongen

voorging in een traditionele mis organiseerde hij in Tilburg een viering met bewoners rond een grote tafel, waar samen gebeden en gelezen werd. In 1992 – na de Paasweek - sloot hij op 61-jarige leeftijd zijn betaalde loopbaan af door in de te VUT gaan. Hij kreeg meer tijd voor de orde, voor andere congregaties en om te lezen.

KAR

De Commissie Kerkrechtelijke Aangelegenheden Religieuzen (KAR) werd in het midden van de jaren zestig van de vorige eeuw opgericht om te adviseren bij problemen van religieuzen en om het religieuzenrecht op te zetten. Van 1966 tot 1972 is met mede-commissieleden als Ch. Voncken smm en I. Dekkers Csm gewerkt aan een kerkorde voor religieuzen. Ieder nam een deel voor zijn rekening en aan Joachim werd de entree in een religieus instituut, het noviciaat toebedeeld. Vanaf de invoering van de nieuwe Codex in 1983 is veel tijd besteed aan adviezen en interpretatie. In de jaren 1983-1990 werden concepten geschreven voor nieuwe constituties. Veel tijd en aandacht gingen voorts uit naar de vermogensrechtelijke reglementen. Ook hiervoor werd een serie modellen geformuleerd. Van belang was dat in 1992 in het nieuw Burgerlijk Wetboek Kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen erkend werden als rechtspersonen. In 1996 kwam een nieuw reglement uit van het RK kerkgenootschap. Al deze kerk- en civielrechtelijke regelingen en voorschriften zijn van invloed op religieuze instituten. Niet alleen op hun interne betrekkingen, maar ook op de verhoudingen in het maatschappelijk verkeer.

Joachim is van mening dat de Codex uit 1983 nog steeds deugt. Er staan veel regels in, die goed beschreven en helder uitgewerkt zijn. Hij attendeert op Canon 586, die in § 1 aan de afzonderlijke instituten een rechtmatige autonomie van leven en vooral van bestuur toekent, terwijl § 2 bepaalt: *Het is de taak van de plaatselijke Ordinariissen deze autonomie te handhaven en te beschermen.* Joachim verzucht: *Het is jammer dat niet alle bisschoppen de Codex goed kennen, want in deze Canon staat duidelijk de competentie geregeld van*

religieuzen in verhouding tot die van bischoppen.

De laatste tien jaren is er binnen de KAR veel nagedacht en gesproken over kwesties van bestuurbaarheid, over de fiscale en juridische positie van geassocieerden, over actualiteiten van 'Hulp en Recht' en over het stemrecht van dementerende religieuzen. Het lekenpersoneel dat vanaf de jaren zestig in religieuze instituten is komen werken is gaandeweg op meer cruciale posities terecht gekomen. Wanneer mensen van buiten – leken – betrokken worden bij de leiding van een gemeenschap of bij het bestuur moeten de verhoudingen helder geregeld worden. In het kerkelijk recht is hierover niets bepaald. De Codex is ook uiterst summier over afbouw. Twee Canones hebben betrekking op financiën respectievelijk het kleiner worden. En er is ook een bepaling over opheffing. Maar de weg er naartoe – het proces - is niet geregeld. Omtrent de positie van pastoraal werkenden binnen religieuze instituten staat niets in de Codex. Religieuzen zijn hiervoor zelf verantwoordelijk en het is goed wanneer zij die verantwoordelijkheid ook nemen. Joachim: *Waar het de interne verhoudingen betreft ben ik altijd heel streng. Structuren moeten helder zijn en alles moet goed vast liggen. Daar hebben mensen recht op. Zodat er rekening wordt gehouden met 's mensen eigenaardigheden en zij niet overgeleverd zijn aan willekeur.*

Door het specifieke karakter van de ontwikkeling van het katholicisme in ons land hebben religieuze instituten hier eerder dan in andere landen te maken met inkrimping en afbouw. Joachim: *Vandaar dat wij als eersten aanklopten in Rome voor een praktische oplossing voor de problemen rond bestuurbaarheid. Het Romeinse antwoord is typerend: vragen jullie maar, dan kunnen wij dispensatie verlenen. Op die manier behouden zij zich altijd het laatste woord voor. Toch heb ik meer fiducia in deze benadering dan in een vernieuwde Codex. Er is namelijk op zich veel ruimte in de huidige Codex. In de inleiding op de wettekst wordt het kader geschetst, waarbinnen de voorschriften geïnterpreteerd dienen te worden. Daarin*

wordt gesproken van de deugd van de rechtvaardigheid en van liefde, gematigdheid, menselijkheid, evenwichtigheid, billijkheid. Daar kunnen wij dus voorlopig best mee uit de voeten. Cruciaal is dat hoe je de Codex hanteert. Wat mij betreft in samenspraak en in solidariteit met anderen.

Kom maar

Sedert zijn pensionering oefent Joachim officieel geen pastorale functie meer uit, al gaat hij op verzoek van familie en bekenden wel voor bij huwelijken, uitvaarten en doopjes. Zijn thuisbasis vond hij jarenlang in de Maranatha-kerk, maar die dreigt opgeheven te worden, nu het bisdom weigert nog langer subsidie te verlenen. Joachim ondervindt – evenals veel andere gelovigen in zijn omgeving - leed van de kerkleiding. In de Reeshof bijvoorbeeld was dankzij een pastoraal werkende een bloeiende gemeenschap opgebouwd. Toen kwam er een priester van het Janscollege en hij maakt alles kapot. Hij toont geen enkel respect voor zijn parochianen en maakt van God's huis een kille burcht. Dat is heel triest.

Twee maal per maand trekt de familie Scheepers – ze zijn nu nog met zessen – er op uit en wordt er stevig gewandeld (20 km). Voorts houdt Joachim graag de woensdagmiddagen vrij voor het seniorenkoor, hij mag graag fietsen musea bezoeken. Op donderdagmiddag is hij te vinden in de sportschool en in het voetbalstadion is hij ook vaak aanwezig, want hij heeft een jaarabonnement op Willem II. Graag zet Joachim zijn deuren, oren en hart open voor de burens, voor zijn voormalige jaargenoten en voor de confraters met wie hij samen een regionale fraterniteit vormt. Geïnspireerd door Franciscus is het broeder zijn van elkaar voor hem het belangrijkste. Joachim: *Het is het meest typerende aspect van onze gemeenschap. Broers kunnen altijd op elkaar rekenen. Maar ze zijn niet met elkaar getrouwd. Je bent en blijft broeder. Als ze tegen me zeggen: je gedraagt je echt als een broeder, dan voel ik me vereerd. Dat is de dragende kracht, de grond van mijn religieus leven.*

WvdV

Brief aan broeder Leo

Broeder Leo,
je broeder Franciscus wenst je heil en vrede.
Zo zeg ik je, mijn zoon, als moeder:
alles wat wij onderweg besproken hebben,
regel ik beknopt in deze uitspraak
en ik geef je de raad
–en je hoeft om raad niet naar mij toe te komen,
want ik geef je deze raad-:
als je een of andere manier beter vindt
om aan de Heer God te behagen
en zijn voetspoor en armoede te volgen,
doe dat dan met de zegen van de Heer God
en in gehoorzaamheid aan mij.
En als het voor je ziel noodzakelijk is
en je voor een andere bemoediging
opnieuw naar mij wilt komen,
kom dan.

De geschriften van Franciscus (Gottmer Haarlem)

Religieus leven

Moeder van Smarten blijft staande

Op 15 september viert de Kerk het ‘feest’ van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten. Hoezo feest? Zoiets vier je toch niet!! Wat valt er dan te vieren?? Het gaat toch over de smarten van Maria!

Sommige mensen reageren vreemd, verbaasd, als ik zeg dat ik lid ben van de Broedercongregatie van OLV van Zeven Smarten. Wie streeft nou smarten na?

Maria is niet alleen tot patrones uitgeroepen om haar te eren voor wat ze deed en betekende; we geloven en vertrouwen, dat ze ook in ons leven iets kan en zal betekenen. Ik hoop u met deze bijdrage duidelijk te maken, hoe zeer de Moeder van Smarten inspirerend kan bijdragen aan een gemotiveerd en gelukkig religieus leven.

Het Stabat Mater

Het gedicht ‘*Stabat Mater Dolorosa*’ is, zo wordt algemeen aangenomen, geschreven door de Franciscan Fr. Jacopone Benedetti uit Todi in Italië, die leefde van 1230-1306. Het is in de loop der eeuwen ruim 400 keer (!!) op muziek gezet. Elke van enige betekenis zijnde componist heeft wel getracht deze hymne muzikaal te vertolken. Sinds 1999 bestaat er zelfs een ‘stichting Stabat Mater’, die zich ten doel stelt om jaarlijks, in de lijdenstijd, een kwalitatief hoogstaande uitvoering van het Stabat Mater te realiseren in daarvoor akoestisch geschikte kerkrumten. Op 14 maart 1999 zijn in de Grote Kerk in Breda het Stabat Mater van Giuseppe Verdi en van Gioacchino Rossini uitgevoerd, componisten die we meer vanwege opera’s en ouvertures goed en anders kennen.

In 1998 is ter introductie van deze stichting het Stabat Mater van Dvorak ten gehore gebracht in het Provinciehuis van Brabant in Den Bosch. De laatste jaren worden we telkens in de veertigdagentijd uitgenodigd in de indrukwekkende kerk van Oirschot, waar één of meer uitvoeringen van het Stabat Mater worden uitgevoerd. Zo werden dit jaar maar liefst vijf composities uitgevoerd, allemaal ‘a capella’.

Betekenis

Het beste zou eigenlijk zijn, dat we allen zoveel Latijn beheersen, dat we de oorspronkelijke tekst van het gedicht zouden kunnen verstaan. Er zijn niet alleen ruim 400 muzikale bewerkingen gemaakt, maar ook talloze tekstuele vertalingen. En dan hoeft u alleen nog maar te beperken tot Nederlandse vertalingen en bewerkingen. Toch heeft het van de andere kant ook interessante aspecten, dat er zoveel vertalingen bestaan. Naast de tijdgebonden gevoeligheden, valt er ook best iets terug te vinden van de meer of mindere bewogenheid van de dichter, die het oorspronkelijke gedicht bewerkte. Zie het verschil tussen de bewerking van pater Stokvis SJ - eind jaren '60 - en de bewerking van de Nederlandse tekst door H. van der Velden - eind jaren '90:

*Schreiende, in een naamloos lijden,
Stond de Moedermaagd bezijden
't Kruishout, waar haar Zoon aan hing.*
(Stokvis)

*De diepbedroefde Moeder
Stond wenend bij het kruis
Waaraan haar Zoon hing.*
(Van der Velden)

Behalve een rijkere woordkeus, vind ik de versie van Stokvis sterker, doordat hij het gehele gedicht in rijmvorm heeft gezet, zoals trouwens ook het originele gedicht die kent. Als je deze twee bewerkingen vergelijkt krijg ik het gevoel, dat Stokvis veel meer getroffen is door het lijden van Maria, dan Van der Velden. Die laatste blijft er kalm en nuchter onder. Hoewel, misschien heeft Van der Velden ook wel weer gelijk en moeten we het bij hem als een sterk punt meetellen, want je kunt ook constateren dat hij zich eigenlijk het meest aan de oorspronkelijke tekst houdt. Hij heeft het gedicht tamelijk letterlijk uit het Latijn vertaald.

Maria, een sterke vrouw

Die tekst van het eerste couplet is de enige aanhaling uit het evangelie; de rest is vrije interpretatie van de dichter. Maar die ene eerste zin mag er dan ook wel zijn! Ook componist Dvorak was er door gegrepen; als u ooit gaat luisteren naar zijn compositie, let er dan op hoe uitgebreid hij muzikaal met het eerste couplet is omgegaan. Alsof om te benadrukken hoe belangrijk hij het vindt om te beklemtonen dat Maria naast het kruis van haar Zoon stond.

De moeder staat bij het kruis. Deze vrouw zakt niet van ellende in elkaar, zoals het gebruikelijke beeld van vrouwen in dergelijke situaties. Nee, Maria staat. Geweldig toch! En dan die aanvullende woorden '*bezijden 't kruishout'*'. Bezijden het kruishout.

Ze blijft niet angstig op grote afstand, om vandaar het geheel te kunnen volgen, nee, naast het kruis. Er vlak bij, want dan kan ze haar kind bij-staan. Houd ook dat volgende woord vast: het kruishout. Deze moeder staat niet aan het ziekbed van haar zoon, die helaas bijvoorbeeld door een ziekte te vroeg moet sterven, nee, ze staat naast haar Zoon, die op een mensonterende wijze wordt gedood, vermoord. Als u deze woorden rustig tot u laat doordringen, dan kunt u zich best voorstellen, dat de dichter het gedicht heeft geschreven, zoals het is geschreven. Dan begrijpt u ook dat zoveel componisten deze woorden in muziek tot leven wilden brengen. Dat talloze kunstenaars beelden van Maria in Smarten hebben uitgebeeld.

Deze enkele en eenvoudige Bijbelwoorden geven een beeld van Maria, dat we eigenlijk zelden zien. Zij komt uit deze enkele woorden naar voren als een sterke vrouw, die zich door grote narigheid heen niet laat wegdrücken of daarvoor weglucht.

De leerlingen, de mannen, waren stuk voor stuk verdwenen, toen hun meester werd opgepakt, gege-seld en gedood. De een verraadde Hem, de ander verloochende Hem. Alleen de vrouwen, waaronder Zijn Moeder, bleven bij het kruis, samen met die éne leerling, tot aan zijn dood.

Maria is helemaal niet alleen die zachtaardige en lieve vrouw, zoals verreweg de meeste afbeeldin-gen haar present trachten te stellen. Zo'n standvastige vrouw is de patrones van onze congregatie: Broeders van Maria, Moeder van Smarten.

Th. Blokland c.s.d.

Goed voor je hart (Column Ben Verberne msc)

Het is voorjaar, tijd voor een nieuw begin. Toch moet ik steeds terugdenken aan een vriend van mij die ruim twee jaar geleden overleed.

Ooit vertelde hij over vroeger. Vroeger, dat was toen hij - de tijd van de catechismus was al voorbij – mondjesmaat zèlf zijn geloven op het spoor kwam. Een tijd van lezen en van gretige gesprekken. Vol betovering baande hij zich samen met vrienden en vriendinnen een weg naar de overtuigingen van toen. Hij moest er nu zelf om lachen, want terwijl ze elkaar beaamden, riepen ze een steeds grotere tevredenheid op over zichzelf en elkaar, totdat de hele ruimte herschape was in een grote bromtol die langzaam begon te zingen van zelfgenoegen. Vandaag was dat anders. Vandaag had hij daar geen behoefte meer aan: 'Ik heb nu mijn eigen pannetje godsdienst bij elkaar gelepeld'.

Nooit heb ik iemand meegemaakt die zo categorisch weigerde om dood te gaan als hij. Sterker nog, het leek erop dat na zes weken op bed de geuren van bouillon en van de eerste herfst hem opnieuw leven inbliezen. Hij ging weer rechtop zitten en begon weer te eten. En toen de dokter hem voorzichtig waarschuwde dat hij toch wel in de trein naar het einde zat, fluisterde hij: 'Maar dan wel in de restauratiewagen'.

Terwijl hij rustte, hadden zijn vrouw en ik op een middag de stoelen naar de open tuindeuren geschoven. We zaten te praten in de oktoberzon. Ineens stond hij achter ons, mager. Zijn pyjama zat veel te ruim. 'Nog een keer naar de wolken kijken', zei hij en hij genoot zichtbaar. Twee dagen daarna is hij weggeslapen. Ik heb toen wel een uur lang zitten kijken naar zijn handen. Ze waren gevlekt, gaderd als een landschap, met vreemde plekken en wondjes. Doorleefd, sterfelijk en nabij tegelijk. Toen ik opkeek, besepte ik dat de kamer uitzag op het kleine winkelcentrum tegenover de ingang van de flat. De dood binnenshuis had de werkelijkheid daarbuiten tijdelijk verdrongen. Door het raam zag ik de Edah-supermarkt, de Brunawinkel, de drogist die ook in telefoonkaarten doet en de slagerij. Op weg hierheen was het me opgevallen dat er bij de slager een meisje werkt met rood haar. En - nu weet ik het weer! - er lagen slavinken in de aanbieding.

Ben Verberne msc

Een sterke vrouw wie zal haar vinden? (Spreuken 31, 10-31)

Enige tijd kreeg ik een 'her-taling' in handen van een bekend gedeelte uit het boek Spreuken, waarbij het toenmalige 'vrouwbeeld' (van meer dan 2000 jaren geleden) wat meer naar onze tijd werd toegehaald. Het was voor mij een stuk herkenning, maar daagde me ook uit tot aanvulling.

Ik geef u hierbij mijn uiteindelijke versie door (de inspringende gedeelten).

Vrouwen van kracht: ze zijn er!!!

Haar waarde gaat die van bezit en schoonheid vèr te boven.

'Ik zal er zijn'- als achternaam van schepselen van één God/Vader – is haar Hoop en Sterkte.

Aan haar vertrouwt een mens zich toe;

ont-'moeten': ze staat er voor in.

Ze doet een mens goed – en van harte-
al de dagen van haar leven.

Ze zorgt voor 'leeftocht'

van allen die haar nabij zijn

en lest de levensdorst van wie ze ontmoet.

Haar aandacht richt ze op de uitgroei als mens

zowel van zichzelf als van wie zich herkent.

Eigentijdse 'afgoden'-dienst stelt ze aan de kaak;

in het hier en nu zoekt ze begaanbare wegen.

Ze draagt haar verantwoordelijkheid naar haar vermogen tot antwoord geven,
accepteert zichzelf met haar gaven en beperktheden,
is dankbaar voor wie met haar gaat
en respecteert al wie ze mag ontmoeten.

Haar ogen staan gericht op de behoeften van anderen,
met hoofd en hart en handen is zij bij wie in nood zijn,
in wijs beraad en tactvol zoekt zij naar hulp,
zowel op persoonlijk als op structureel vlak.

Opmerkzaamheid, invoelings- en associatievermogen voeden haar creativiteit;
contacten op breder vlak helpen haar netwerken te vormen.

Elke nieuwe dag vormt een uitdaging;
ze waardeert de kansen van 'er te mogen zijn'.

Bekend is zij om haar wijsheid,
tot gerechtigheid roept zij op;
Woord en daad brengt zij samen.

Vruchtbaar is zij in haar doen en laten;
velen plukken haar vruchten want LEVEN geeft zij door.
Goed-menselijkheid als innerlijke schoonheid siert zo'n vrouw.

Een eigentijdse vrouwelijke religieuze van 84 jaar

Agenda

Platform bijeenkomst **11 april 2007**

Bijeenkomst kleine congregaties **15 mei 2007**

AV KNR **14 juni 2007**

Bijeenkomst kleine congregaties **4 september 2007**

19e Nationale Vredesdag Religieuzen **15 september 2007** – N.B.: dit is een CORRECTIE van een eerder vermelde datum!

Het thema is: 'Dat ik zie wat is.....en het licht niet haat.'

Inleiding door Ineke Bakker.

Plaats: Piersoncollege, 's-Hertogenbosch

Congres over Religieus Leven (KNR & ZIN): **3 oktober 2007** (De Vereeniging, Nijmegen)

Platform bijeenkomst **17 oktober 2007**

Kleurrijk Religieus Leven **25 oktober 2007**

De jaarlijkse bijeenkomst voor alle buitenlandse religieuzen die in Nederland wonen en werken zal dit jaar plaatsvinden in het moederhuis van de Dochters van O.L. Vrouw van het H. Hart te Tilburg. Tjeu Timermans o.carm, zal een inleiding houden over secularisering, een onderwerp waarmee alle buitenlandse religieuzen zeker in de eerste jaren van hun verblijf hier worstelen. Opgave kan bij het CMBR-secretariaat.

AV KNR **15 november 2007**

HET GAAT GOED

Het gaat goed, het gaat zijn gang.
De eerste eenden zijn al uit het ei.
Er zijn ook hele gekke bij, gevlekte.
Honden lopen narcissen van de stelen.
Jongetje komt, raapt ze op, bij bossen.
Betraapt, zegt hij verlegen, verbazing-
wekkend snel: dit is geen stelen
ik neem alleen de losse.
Kan het niet vaker zo raar voorjaars-
achtig, wordend warmer, voller,
wordend groener zijn?
Ja het kan vaker.
Het is al veel vaker dan vroeger.

Judith Herzberg

Colofon

Het KNR-bulletin (ISSN: 1569-9447) is een uitgave van de afdeling communicatie van de KNR en verschijnt per vijf maal per jaar. Met het bulletin willen de medewerkers van het bureau aan het Emmaplein in 's-Hertogenbosch de religieuzen in Nederland informeren over ontwikkelingen die zich afspelen in de wereld der religieuzen in brede zin. Aan ieder bestuur van de bij de KNR aangesloten religieuze instituten en aan de redacties van congregatiebladen wordt een exemplaar verstrekt. Daarnaast ontvangen leden van commissies van de KNR het blad. Afzonderlijke gemeenten en individuele religieuzen kunnen het bulletin op aanvraag toegezonden krijgen. Artikelen mogen met bronvermelding overgenomen worden in orde- en congregatiebladen van de aangesloten religieuze instituten.

Aanspreekpunten KNR-afdeling communicatie Jeanette Janssen, Truus Kuster, Miranda Roijers & Will van de Ven, Postbus 111, 5201 AC 's-Hertogenbosch,
T: 073 - 6921316, F. 073 - 6921322, E: communicatie@knr.nl